

**AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
FOLKLOR İNSTİTUTU**

TÜRK XALQLARI FOLKLORU

I KİTAB

**KRİM-TATAR
XALQ ŞEİRİNDƏN
SEÇMƏLƏR**

- 14364 -

Milli Elmlər Akademiyası Prezidentinin
Təsisnaməsi
MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ
BAKİ – 2013

REDAKSIYA HEYƏTİ: Muxtar Kazımoğlu (məsul redaktor), Füzuli Bayat, Cəlal Bəydili, Ramiz Əskər, Əfzələddin Əsgər (məsul redaktorun müavini), Rza Xəlilov, Afaq Ramazanova, Əziz Ələkbərli (məsul katib), Vəfa İbrahimova, Səkinə Qaybalyeva, Fidan Qasımova, Əli Şamil.

Layihənin rəhbəri: fil.ü.e.d. Muxtar KAZIMOĞLU
(İMANOV)

Məsləhətçilər: Fevzi YAKUBOV
prof., Ukraynanın Milli Qəhrəmanı, “Kırım-
Azərbaycan” Dostluq Cəmiyyətinin sədri
İlqar QASIMOV
Kırım Mühəndislər Pedaqoji Universiteti Kırım-
tatar Dili və Ədəbiyyatı Mərkəzinin elmi işçisi

Ön söz müəllifi: fil.ü.f.d. Yaşar QASIMBƏYLİ

**Kırım-tatarcadan çevirən,
izahlar və lüğət müəllifi:** fil.ü.f.d. Akif AZALP

Redaktoru: Afaq ZEYNALLI

Türk xalqları folkloru, I kitab, Kırım-tatar xalq şeirindən seçmələr, Bakı, “Nurlan”, 2013, 180 səh.

folklorinstitutu.com

K 3202050000 Qrifli nəşr
098 - 2013

© Folklor İnstitutu, 2013.

İNSTITUTDAN

Azərbaycan folklorunun digər xalqların şifahi xalq yaradıcılığı ilə əlaqəli şəkildə öyrənilməsinə çox böyük ehtiyac var. Folklor İnstitutu bu ehtiyacı nəzərə alıb elmi-tədqiqat obyektlərinin coğrafiyasının genişləndirilməsini və onun gerçəkləşdirilməsi üçün bir neçə yeni seriyadan kitabların nəşrini vacib sayır.

Həmin məqsədyönlü işlərdən biri “Türk xalqları folkloru” seriyasıdır. Bu seriyada Azərbaycan xalqı ilə eyni soykökündən olan, coğrafi baxımdan nə qədər uzaq düşsələr də, ortaq adət-ənənələri, təfəkkür və düşüncə tərzini, dil və din birliyini qoruyub saxlayan, tarixin çox qədim və kəşməkəşli dövrlərində oxşar taleyi yaşayan qardaş türk xalqlarının şifahi ədəbiyyatından seçmə nümunələrin tərcüməsi və nəşri nəzərdə tutulur. Türk folklorunun əksər janrlarına aid örnəkləri əhatə edəcək bu tərcümə və nəşrlərin gerçəkləşdirilməsi həm bütövlükdə ümumtürk folkloru və folklorşünaslığının, eyni zamanda, ayrılıqda Azərbaycan folkloru və folklorşünaslığının gələcəyi üçün bir neçə cəhətdən mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Ümumtürk folklorunu bir müstəvi üzərinə gətirir və bütövlükdə onun aydın mənzərəsini canlandırır.

Ayrı-ayrı türk xalqlarına məxsus mifoloji mətnlərin tərcümə və nəşr olunması ilkin ümumtürk təsəvvürlər sistemini hərtərəfli araşdırmağa əsaslı zəmin yaradır.

Müxtəlif türk xalqlarına aid mərasim mətnlərinin tərcümə və nəşr edilməsi Azərbaycan folklorşünaslığında o qədər də geniş öyrənilməmiş bir sahə olan mərasim folkloruna diqqət və marağı daha da artırır.

“Manas”, “Alpamiş”, “Gündoğmuş”, “Alıp Manaş”, “Maa-day Qara”, “Altın Arıq”, “Ural Batır”, “Canqar”, “Koblandı-Batır”, “Altan Şaqay”, “Altay Buuçı”, “Yel qanadlı Nurgün Batır” və s. kimi ədəbi örnəklərin tərcümə və nəşri Azərbaycan dastanları ilə əsaslı müqayisə və tutuşdurmalara geniş imkanlar açır.

Türk xalqlarında geniş yayılmış və çeşidli adlarla (“Koroğlu”, “Qoroğlu”, “Goroğlu”) məşhur olan “Koroğlu” silsiləsinin qarşılıqlı-müqayisəli şəkildə araşdırılmasının sözügedən qəhrəmanlıq dastanının etnogenetik köklərinə və yaranma tarixinə daha da aydınlıq gətirəcəyi şübhəsizdir.

Bir sıra türk xalqlarında eyni adlar altında tanınmış “Tahir və Zöhrə”, “Əsli və Kərəm”, “Aşıq Qərib və Şahsənəm” və s. məhəbbət dastanlarının müxtəlif variantlarının tutuşdurulması onların tipologiyası və poetikası ilə bağlı sonadək öyrənilməmiş bir sıra məsələlərin daha dolğun, ətraflı araşdırılması üçün səmərəli olardı.

Azərbaycan əfsanə və rəvayətlərinin, nağıl və lətifələrinin digər türk xalqlarının uyğun janrlara xas olan örnəkləri ilə oxşar və fərqli cəhətlərinin üzə çıxarılması onların qarşılıqlı müqayisə yolu ilə tədqiq edilməsi nəticəsində mümkündür.

Ayrı-ayrı türk xalqlarının şifahi ədəbiyyatında geniş yer tutan atalar sözü və məsəllər, deyimlər, həmçinin tapmacalar arasında da eyni qaynağa bağlanan çoxlu ortaqlıq xüsusiyyətləri mövcuddur ki, onların da araşdırılması bu gün folklorşünaslığın aktual problemlərindən biri kimi qarşıda durur.

Laylalar, oxşamalar, ninnilər, beşik nəğmələri ayrı-ayrı türk xalqlarında müxtəlif adlar daşısalar da, onlarda türk düşüncə və həyat tərzinin ən arxaik motivləri qorunub saxlanılmışdır. Bu gün həmin ortaqlıq motivlərin araşdırılıb üzə çıxarılması böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan xalq lirikasının poetik sistemini, janr və növ rəngarəngliyini, daxili strukturunu, rəmzlər və obrazlar aləmini, vəzn və qafiyə özəlliklərini yalnız güclü lirik-poetik ənənələrə malik olan ayrı-ayrı türk xalqlarının lirikasına yaxından və dərinədən bələd olduqdan sonra hərtərəfli tədqiq etmək mümkündür.

Folklor xalqın özüdür. Hər hansı bir xalqı yaxından tanımaq üçün onun folkloruna dərinədən bələd olmaq lazımdır. Bu baxımdan Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı örnəklərinin digər türk xalqlarının müvafiq əsərləri ilə müqayisəli öyrənilməsi son nəticədə ümumtürk mifik-poetik təfəkkürünün inkişaf mərhələlərini üzə çıxarmağa geniş imkanlar açır.

“Türk xalqları folkloru” seriyasından çap olunacaq tərcümələr daha çox elmi-akademik səciyyə daşıyacaq və inanırıq ki, gələcək tədqiqatlar üçün etibarlı mənbə rolunu oynayacaqdır.

*Bu kitab Azərbaycan mədəniyyəti qarşısında
böyük xidmətləri olan İsmayıl bəy Qasıralı və profes-
sor Bəkir Çobanzadənin işıqlı xatirəsinə ithaf olunur.*

KRİM TORPAĞININ İNCİLƏRİ

Türk xalqları folklorunun son dərəcə zənginliyi və rəngarəngliyinin özünəməxsus səbəblərindən biri də onların böyük tarixi-coğrafi məsəhlərə və kəsməkəşli həyat tərzinə, olduqca mürəkkəb tələyə malik olmalarıdır. Və bu da təbiidir ki, bu kəsməkəşli tələyin və bu tarixi-coğrafi özünəməxsusluğun silinməz izləri və ab-havası öz təbii əks-sədasını, hər şeydən əvvəl, xalq yaradıcılığında və şifahi ədəbiyyatın növ və janrları içində, ilk növbədə, öz hazırcaavablığı ilə, öz həssaslığı və ifadə çevikliyi ilə seçilən xalq lirikasında tapır.

Bu baxımdan keçmiş İttifaqda Stalin rejiminin deportasiya siyasətinə məruz qalan əzsaylı xalqlardan biri kimi Krım tatarları ağız ədəbiyyatının incilərindən sayılan krım-tatar xalq lirikası örnəklərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi olduqca təqdirəlayiqdir.

Folklorşünaslıq sahəsində gələcək tədqiqatlar və araşdırmalar üçün bir mənbə kimi etibarlı olsun deyə, “Türk xalqları folkloru” seriyasından sətri tərcümə olaraq təqdim olunan örnəklərin böyük bir qisminə qafiyələrin saxlanması özünəməxsus səbəbləri var. Əvvəla, bunlar tərcüməçinin orijinalı “bədiiləşdirmək”dən daha çox onun ruhuna sədaqətindən, daha doğrusu, həm orijinala, həm dilimizə xas eynimənəli söz və ifadələri, müştərək deyim tərzini, hətta Azərbaycan və krım-tatar xalq lirikasının oxşar janrlarındakı (məsələn, bayatı və mani kimi) ortaq poetik üslub və obraz çalarlarını, rəmzi-məcəzi məna qatlarını qoruyub saxlamaq cəhdindən irəli gəlir. Başqa tərəfdən, nümunələrdən bəzilərdəki bir sıra söz və ifadələrin orijinalda olduğu kimi verilib, onların məna və anlamlarının ayrıca

izah və qeydlərdə açıqlanması da daha çox orijinaldakı etnoqrafik cizgilərin və xalq koloritin qorunması və tədqiqatçıların diqqətinə çatdırılması məqsədini güdür. Tərcüməyə əlavə olunmuş lüğət və izahlarla tanış olduqca buna əminliyin artır.

Ümumən aldıqda isə, tərcümənin təcrübəli türkoloq, istedadlı şair və tərcüməçi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Akif Azalpa həvalə olunmasını uğurlu seçim kimi qiymətləndirmək lazımdır. Akif Azalp Azərbaycan dilinə türk xalqları folklorundan bir sıra nümunələri, o sıradan, özbək xalq qoşuqlarından, uyğur xalq bəyitlərindən, türkmən xalq lələlərindən, tatar xalq yırılarından, xakas xalq taxpaxlarından, şor xalq sarınlarından seçmələri çevirmişdir¹. Krım-tatar xalq lirikasından bu tərcümələri həmin çevirmələr silsiləsinin məntiqi və uğurlu davamı adlandırmaq olar.

Eyni zamanda, bu tərcümələrin bir ciddi üstünlüyünü də etiraf etmək yerinə düşərdi. Məlumdur ki, nəinki krım-tatar qardaşlarımızda, hətta folklorşünaslıq ənənələri və təcrübəsi kifayət qədər zəngin xalqlarda da (təəssüf ki, elə bizim özümüzdə də) kiçik lirik janrlara aid folklor mətnlərinin bəzi nəşrlərində yol verilən təkrarlar nəzərə cərpacaq dərəcədə çox olur. Tərcüməçi bu məsələyə olduqca həssaslıqla yanaşmış, tərcüməyə qaynaq kimi cəlb olunmuş iki kitabdan başqa, krım-tatar dilində sovet dönməndə Daşkənddə nəşr olunan qəzet və jurnalların səhifələrindəki materiallardan da istifadə etməklə, eyni mətnlərin müxtəlif variantlarını tutuşdurub, onların içindən ən münasibini seçməklə çoxsaylı təkrarların aradan qaldırılmasına, demək olar ki, müvəffəq olmuşdur. Bu hər bir tərcüməçidən böyük zəhmətlə bərabər, eyni zamanda, ciddi folklorşünas və müəyyən mənada mətnşünas bacarığını tələb edir. Mən bu mətnlərə az-çox onların orijinalında, krım-tatar türkcəsində bələd olan adam kimi tərcümənin bax bu elmi-tənqidi sanbalını

¹ Baxılısın: Akif Azalp. Turan havası, Bakı, “Vətən”, 2006, s.294-335

ürəkdən gələn bir istəklə vurğulamaq istəyirəm. Kaş elə həmişə bu cür işlər Akif Azal kimi mütəxəssislərin əlinə düşəydi!

Tərcüməyə örnəkləri cəlb olunmuş üç janrdan (mani, çın, noğay) istər krım-tatar xalqı arasında ən geniş yayılmışı, istərsə də tərcümədə ən böyük yer tutanı manidir. Azərbaycan bayatılarına hər cəhətdən olduqca yaxın olan mani janrı haqqında vaxtı ilə dünya türkologiyasının F. Korş, A. Samoyloviç, T. Kovalski, F. Köprülü, M. Təhmasib və başqa görkəmli nümayəndələri bu və ya digər münasibətlə fikir bildirmişlər. Amma sözügedən mövzuda böyük Azərbaycan ədəbiyyatşünası və folklorşünası Əmin Abidin ötən əsrin 30-cu illərində "Azərbaycanı öyrənmə yolu" jurnalında çap olunmuş "Türk xalqları ədəbiyyatında "mani" növü və Azərbaycan bayatılarının xüsusiyyəti" adlı araşdırması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir¹.

Bu tədqiqatında Əmin Abid "heca vəzninin yeddisi ilə yaradılan dörd misralı müstəqil mənzumələr" in çox-çox qədim zamanlardan bəri bütün türk xalqları arasında geniş yayıldığını, "müxtəlif ləhcələrdə müxtəlif adlarla tanınmaqda" olduğunu vurğulayıb, diqqəti bayatı ilə maninin eyni köklərə bağlılığına yönəldir. Eynən "bayatı" termini kimi, "mani" istilahının da dəqiq mənası haqqında elmdə yekdil fikir olmasa da, tədqiqatçılar daha çox onu "hikmət" anlamındakı "məna" sözü ilə əlaqələndirirlər.

Ancaq adının etimologiyası necə olmasından asılı olmayaraq, krım-tatar maniləri də Azərbaycan bayatıları kimi, hər şeydən öncə, insan qəlbinin ən səmimi yaşantılarının, ən yanıqlı duyğularının sərrast və təsirli ifadəsi olduqlarını onların özləri vurğulayırlar:

Dərə nanələrini,
Üzdüm dənələrini.

¹ "Azərbaycanı öyrənmə yolu", jurnal, 1930, №4-5.

Otur, yarım, yanımda,
Dinlə manilərimi!

və yaxud:

Mən bir yaşıl quş idim,
Köşkünə qonmuş idim.
Niyə acığın tutdu,
Mən sənə olmuş idim!

Həcmi (4 misra), vəzni (yeddi hecalı), qafiyə sistemindəki (əsasən, aaba) forma bənzərliyinə və mövzu dairəsindəki mündəricə yaxınlığına baxmayaraq, mani ilə bayatını həm şəkil, həm məzmun cəhətdən fərqləndirən xüsusiyyətlər də nəzərə çarpır. Məsələn, Azərbaycan bayatıları üçün səciyyəvi olan "Əzizim", "Mən aşiq", "Əziziyəm" və s. kimi başlangıclar krım-tatar maniləri üçün səciyyəvi deyildir. Doğrudur, onlarda da əsasən əvvəlki iki misranın yekun misralardakı fikrin tutarlı bədii ifadəsi üçün bir "hazırlıq mərhələsi" olduğu hiss olunur. Amma bu bədii-psixoloji hazırlıq ümumi ənənəvi xitablarsız, hər manidə başqalarından fərqli şəkildə ifadə edilir.

Mövzu-məzmun baxımından fərqli cizgilərə gəlsək, bunlar əsasən krım-tatarların özünəməxsus kəşmə-kəşli taleyindən qaynaqlanan yaşantılar və etnopsixoloji məqamlarla bağlıdır. Məsələn:

Qarşının çöllərində,
Amunun lillərində,
Mən sənə unutmadım,
Ayrılıq illərində !

yaxud:

Ağacı oyammadım,
Adımı qoyammadım.
Sən məndən doydun, amma
Mən səndən doyammadım.

Birinci örnəkdə sürgün illərində xalqın doğma yurd-yuvasına, Krım torpağına olan həsrəti öz əksini tapmışdır. Nümu-

nədəki Qarşı toponiminin krım-tatarların qardaş Özbəkistanda toplu halda yaşadıkları Qaşqadərya vilayətinin paytaxtını nəzərdə tutduğunu, Amu oroniminin isə Amudəryanın qısalmış şəkli olduğunu xatırlatsaq, yaşantının mənası daha da aydınlaşar.

İkinci nümunədə isə, ilk baxışda ənənəvi sevgi yaşantısını xatırlatsa da, əslində söz-obrazların dərin qatlarında həm də bir xalqın uzun illər bağrında yaşadığı qardaş diyara nisbətən minnətdarlıq duyğusu, sanki doğma vətənə dönərkən duz-çörək kəsdiyi qədərbilən özbək xalqından halallıq istəməsi əks olunmuşdur.

Bununla belə, manilər və bayatılar arasında insan qəlbinin təbii hiss-duyğuları, çeşidli yaşantıları ilə bağlı müştərək ənənəvi obrazlar (ay, günəş, bahar, xəzan, qızılgül, qərənfil, bənövşə, fidan, yarpaq, dağ, qaya, bulaq və s. və i.ə.) aparıcı yer tutur. Onların bədii ifadə tərzı və oyatdığı anımlar çox vaxt özünəməxsus tərəvəti və cazibəsi ilə seçilsə də, bəzən istəməz bir-birini yada salır və necə deyərlər “çağırılmış bayatı” təsiri bağışlayır. Aşağıdakı iki misalda olduğu kimi:

Ay doğar, ay atlanır,
Bu dərdə kim qatlanar?
Mənim ahu-zarımdan,
Havalər bulutlanır!

yaxud:

Bu dağlar ulu dağlar,
Dörd yanı sulu dağlar.
Yarım başqasın sevib,
Könül durmadan ağlar.

Göründüyü kimi, birinci misal ondakı ənənəvi ay obrazının yada saldığı Azərbaycan bayatılarından özünəməxsusluğu ilə fərqləndirsə, ikinci nümunə ondakı ənənəvi dağ obrazının xatırlatdığı məşhur Azərbaycan bayatısına bədii cəhətdən güzəştə gedir. Amma bu kimi misallarda biz ədəbi təsir amilini tamamilə istisna etməsək də, heç də onu vurğulamaq istəmirik.

Çünki bu cür ənənəvi obrazlarla bağlı oxşarlıq və səsleşmələr ədəbi təsir amilindən kənarda da doğula bilər və belə bənzərliklərə başda türkdilli xalqlar lirikasında da tez-tez rast gəlinir.

Krım-tatar manilərinin bəzi örnəklərində xalqın yaranışla bağlı, dünyanın və həyatın mənası haqqındakı ilkin təsəvvürləri öz əksini tapıb:

Ağac üstündə yarpaq,
Tökülsə, qalır çılpaq.
İnsan yerə girincə,
Olur bir ovuc torpaq!

Ancaq onların böyük əksəriyyətində insanı həyata bağlayan, gözəlliyə və zövq-səfaya səsləyən işıqlı yaşantıların coşqun tərənnümü üstünlük təşkil edir:

Mani, mani, manilər.
Sözdəki dürdanələr.
Yaşıl geyər, al geyər,
Ağ geyər cananələr.

Ən başlıcası, manilərin ruhuna hopmuş sonsuz həyat eşqi onlarda tərənnüm olunan gözəlliyin və məhəbbətin sədd-sərhəd tanımazlığı ilə, ümumbəşəri təbiəti ilə birgə üzə çıxır. Məsələn, aşağıdakı örnəkdə olduğu kimi:

Ay tat qızı, tat qızı,
Yanaqları qırmızı.
Ağzında mərcan dişi,
Sanarsan dan ulduzu!

Krım-tatar xalq lirikasının nümunələri Azərbaycan dilində ilk dəfə təqdim olunan başqa bir janrı cındır. Çün termini vaxtı ilə dahi özbək şairi Əlişir Nəvainin əruz nəzəriyyəsinə həsr olunmuş “Mizanül-övzan” (1492) əsərindəki olduqca qiymətli bir məlumatı yada salır. Nəvai öz əsərinin axırında əruza dəxli olmayan, amma əruz bəhrlərinə qismən uyğun gələn poetik şəkillərdən söz açıb, onların sırasında bir toy mahnısı haqqında yazır:

“Yenə Cəngidir ki, Türk ulusu onu toylarda zifaf gecəsi və qız köçürülən zaman oxuyurlar. Çox təsirli mahnı olub, iki növdür. Bir növü heç bir vəznə uyğun gəlməz...”¹

Ədəbiyyatşünas Tərhan Quliyevin də vurğuladığı kimi, türk alimi Kamal Ərslan həmin termini “çinkə” kimi, görkəmli özbək filoloqu İzzət Sultan isə “çingə” kimi oxumuşlar.²

Kırım-tatar xalq lirikasında da toy mərasimi ilə bağlı olan çının Əlişir Nəvai əsərində göstərilən “çınqa” ilə eyni kökdən və eyni mənada olması, fikrimizcə, həqiqətə daha yaxındır.

Çınlarm forma və məzmun xüsusiyyətlərinə gəlsək, fərdi şəkildə yaxud oğlanla qız arasında deyişmə formasında olmasından asılı olmayaraq, onlar cüt-cüt qafiyələnən (aa, bb, cc və s.) qoşa misralardan ibarət olub, sevgi-məhəbbət mövzusu başda olmaqla, müxtəlif səpkili mətləbləri və həyatı yaşantıları xoş ovqat və şirin yumor üstündə əks etdirməklə səciyyələnirlər.

Məsələn:

Çınlayanda ağlını yıgıb çınla,
Sözlərinin mənasın bilib çınla.

Çın deyəndə ağız-dil bir dənədir,
Dinləyəndə qulaqlar min dənədir.

Toy-düyündə çınlamaq çox gərəkdir,
Çının qaynar bulağı tək ürəkdir.

Çın bilməsən, girməyə yer tapmazsan,
Düzün desəm, öpməyə yar tapmazsan!

Kırım-tatar xalq lirikasının tərcüməsi ilk dəfə təqdim edilən üçüncü janrı daha çox çöl tatarlarının – noğayların adı ilə

¹ Əlişir Nəvai. Mizanül-övlan (Vəzlərin tərzisi), cığataycadan çevirən, qeydlər və şərhlərin müəllifi Tərhan Quliyev, Bakı, “Nurlan”, 2006, s.85.

² Yenə orada. s.147

bağlıdır. Bəzi nəşrlərdə “noğay beytləri” kimi verilsə də, bu qəbil nümunələr el arasında, xalq dilində noğayı (yəni noğay-sayağı, noğayvari mənasında) adı ilə tanınır və adının el, ulus adından götürülməsi ilə bizim “bayatı” termininin tarixçəsini yada salır. Üstəlik, nəinki yada salır, “bayatı” ətəməsinin müxtəlif yozumları arasında onun soy, tayfa, elat adından alındığının doğru olduğunu bir daha təsdiq edir.

Manilər və çınlardan fərqli olaraq, noğayılar forma baxımından olduqca sərbəst və qəlibə sığmazdır. Misraların sayı daha çox 9-13 aralığında dövr etsə də, onların qafiyə tərzini və vəznini dəqiqləşdirmək mümkün deyil. Mövzu-məzmun cəhətdən isə əsasən çöl tatarlarının köçəri həyat təzi, məişəti, qayğıları və psixologiyası ilə bağlı yaşantıları əks etdirir.

Məsələn:

He – e – ey!
Səmalarda “qağ-qağ” edən – ey,
Qaz deyilmi?!

Oğlanları zar ağladan – ey
Qız deyilmi?!

Qızın qoynu-ey qırx gün çillə
Yaz deyilmi?!

Arxadakı bir sürümü
Verər olsam – ey, yaxşılarım,
Az deyilmi?!

Heyyy!

Bir sözlə, kırım-tatar xalq lirikasını ilk dəfə olaraq onun orijinalından Azərbaycan dilində oxuculara təqdim edən bu akademik tərcümənin yuxarıda vurğulanan və vurğulanmayan üstünlükləri ilə gələcək tədqiqatlar üçün etibarlı mənbə olacağına dərindən inanıram.

Yaşar Qasımbəyli
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

MANİLƏR

Səhər tezdən qalxırsan,
Pəncərəni açırsan.
Əlimdə oxum yoxdur,
Niyə məndən qaçırsan?

Ata minsəm, ah deyim,
Bir dön mənə bax, deyim.
Yaraşıqlı olmağa,
Daş-qaşları tax, deyim.

Pəncərənin şüşəsi,
Əlində bənövşəsi,
Oturub məktub yazır,
Ürəyimin guşəsi.

Sarı qovun dilimi,
Uçurdum bülbülümü.
Mən bülbülsüz neyləyim,
Gəlin alın könlümü.

Ay tat qızı, tat qızı,
Yanaqları qırmızı.
Ağzında mərcan dişi,
Sanarsan dan ulduzu!

Ağac üstündə yarpaq,
Tökülsə, qalır çılpaq.
İnsan yerə girincə,
Olur bir ovuc torpaq.

Çiçək saçıdım günəşə,
Gələn-gedən gülüşə!
Sən bir dəstə qızılgül,
Mən bir dəstə bənövşə.

Qaya qayaya baxar,
Qayadan sellər axar.
Burmabıqlı duranda,
Saqqallıya kim baxar?

Dərya dibi saz olar,
Gül açılsa, yaz olar.
Mən sənə gül demərəm,
Gülün ömrü az olar.

Bağçalarda narmıdır,
Süd kimi ağ qarmıdır?
Yarım, sənin qəlbində,
Mənə bir yer varmıdır?

Şaxda çiçək bir tutam,
Çiçəyə daş atammam.
Ürəyimin guşəsi,
Səndən ayrı yatammam.

Qab içində üzüm var,
Ay qız, səndə gözüm var.
Gəl yanıma, bir dənəm,
Sənə gizli sözüm var.

Ağacda iki gilas,
Biri al, biri bəyaz.
Yalvarıram tanrıma,
Bu gözəli mənə yaz.

Qar yağar kürək-kürək,
Dağlara çiçək gərək.
Mən yarımı özlədim,
Dəmindən ürək gərək.

Gözləriniz kömür mü,
Keçən günlər ömür mü?
Bir məktub da yazmırsız,
Ürəyiniz dəmir mi?

Əl uzatdım əlinə,
Sarılmağa belinə,
Canım qurban olaydı,
Sənin şirin dilinə.

Qaşların qarasına,
Gül qoydum arasına.
Qoy sevgim məlhəm olsun,
Ürəyim yarasına.

Qaya dibində lələ,
Topladım dənə-dənə.
Bütün kəndin içində
Mənim yarım yeganə.

Dağlar dağladı məni,
Görən ağladı məni.
İnsafsızın balası,
İpsiz bağladı məni.

Damın üstünə qalxdım,
Çıxıb yollara baxdım.
Yarın gəlir desələr,
Çırağı qoşa yaxdım.

Açıldı pəncərələr,
Göründü ağ pərdələr.
Görən qismət olarmı,
Bu gördüyüm qönçələr?

Yenənin incəsinə,
Doymaram cəlvəsinə.
Sən yarına qovuşdum,
Özgəsi cümləsinə.

Yaylalarda boran var,
Məni dərdə yaxan var.
Avarı çək, qayıqçı,
Mənə yolda baxan var.

Əsərdim bir yel olsam,
Bitərdim bir gül olsam.
Səni varıb görərdim,
Qanadlı bülbül olsam.

14364

Qara şanı üzümsən,
İki qara gözümsən.
Heç unuda bilmirəm,
Dilimdəki sözümsən.

Üç qərənfil, bir bibər,
Salam var sənə, dilbər.
Salamımı bəyənsən,
Cavabını yaz göndər.

Göy göyərçin uçurdum,
Yeddi dərya keçirdim.
Ağlamağa utandım,
Oynayaraq qaçırdım.

Reyhan əkdim bayıra,
Yel yarpağın qanıra.
İki könül bir olsa,
Bizi kimdi ayıran?

Yel əsəndə gətirər,
Sünbüllə gül qoxusun.
Qoyun bir məktub yazım,
Gözəl yarım oxusun.

Çinarlar dağındayam,
Üzümlər bağındayam.
Demək-gülməkdi işim,
Cavanlıq çağındayam.

Gəmi gəlir dəryadan,
Mən gəlirəm qurudan.
Başqa sevdinin varsa,
Qoy mən çıxım aradan.

Bağa vardım üzümə,
Çubuq girdi gözümə
Yarım, sənə nə oldu,
Bakmaz oldun sözümə?

Bağa girdim nar üçün,
Bir gül üzdüm yar üçün.
Dostlarım düşmən oldu,
Sevdiyim dildar üçün.

Bəyaz nanə, göy nanə,
Kül oldum yana-yana.
Yarım orda, mən burda
Oldum dəli-divanə.

Qərənfilim burular,
Axan sular durular.
Özümə yar taparam,
Sənin boynun vurular.

Su axar büllur-büllur,
Ətrafı qızılgüldür.
Əhli-hal göyərçinlə,
Mənə bir xəbər bildir.

Gül əkdim əkin-əkin,
Aldırdım əlimdəkin.
Hər kəs məndən hal sorar,
Bilmədən könlümdəkin.

Qərənfil oyularmı,
Atəşə qoyularmı?
Sənin kimi gözələ
Dünyada doyularmı?

Günlər mənə zar oldu,
Papaq başa dar oldu.
İncitmə məni, canım,
Dünya mənə dar oldu.

Ay doğar anasından,
Buludlar arasından.
Yarımı tanıyaram
Qaşının qarasından.

Ay doğar düldül kimi,
Sallanar sünbül kimi.
Yarımı soruşsanız,
Oxuyur bülbül kimi.

Çıxdım uca yallara,
Baxdım uzaq yollara.
Dözməzdim həftələrə,
İndi qaldım aylara.

Dəryanı dalan bilər,
Dalmayan yalan bilər.
Yar sevdası çəkməyən,
Yar qədrin hardan bilər?

Su üstündə mərmər daş,
Dilin deyər, gözün yaş.
Qəm eləyib ağlama,
Hələ nə yaşdı o yaş?

Bağda ola bal üzüm,
Deyəm, gəl iki gözüm!
Yalvarıb-yaxarsam da,
Keçməz ona heç sözüm.

Bağçada qara xurma,
Qarşımda baxıb durma!
Məni sənə verməzlər,
Nahaq boynunu burma!

Dağda duman yayılar,
Kənddə quzu sayılar.
Çıx gedək, nazlı yarım,
Bu iş elə duyular.

Çaldığım bir bağlama,
Qara gözlüm ağlama.
Mən buralı deyiləm,
Mənə könül bağlama.

Qənddan dolu şəkərim,
Yol boyunca səpərəm.
Mənim yarım burda yox,
Həsrətini çəkərəm.

Qarşımda görünürsən,
Al-şala bürünürsən.
Mənim ahu-zarımdan
Yollarda sürünürsən.

Bu dağlar duman olsa,
Əlimdə limon olsa,
Sən məni ağlatmazdın,
Könlündə iman olsa.

Ay doğar açıq-aydın,
Gərək yola çıxaydım.
Əgər insafa gəlsə,
Gələn yara baxaydım.

Su üstündə qayın yox,
Dünya dolu malım yox.
Ellər nə desə-desin,
Ayrılacaq halım yox.

Su yanında şüşəsi,
İçində bənövşəsi.
Bir gəlib otursana,
Ciyərimin guşəsi!

Üzüyümdə iki qaş,
Biri almaz, biri daş.
Yarımı soruşsanız,
Orta boylu, qələmqaş.

Qaya dibində ilan,
Gözləri yaman-yaman.
Bizi ayıranlarda
Nə din var, nə də iman!

Qərənfil qurutmadım,
Yar, səni unutmadım.
Çox həsrətlər çəksəm də,
Özgəni yar tutmadım.

Əsmə, əlim, sən əsmə,
Saçımın ucun kəsmə.
Bir gününə yararım,
Məndən ümidi üzmə!

Çıxdım yayla düzünə,
Baxdım suyun üzünə.
Baxa-baxa doymadım,
Sənin ala gözüne.

Papiros yana-yana,
Yerə düşsə, korlanar.
Ayrılığı bilməzdim,
Sən rast gətirdin ona.

Bil ki, mənim narımsan,
Axirətdə də yarımsan.
Ağlımı sənə verdim,
Ondan xəbərdarmısan?

Bağa gəldim üzümə,
Yar göründü gözümə.
Gəl bir öpüm üzündən,
Nə küsürsən sözümə?!

Şaftalı ağacları,
Çiçəkləyib başları.
Qurulmuş yaya bənzər,
Sevdiyimin qaşları.

Ay doğar hanasından,
Buludlar arasından.
Bu alacağım qızın
Qorxuram anasından.

Alma atdım, nar gəlir,
Aralıdan yar gəlir.
Yanağından dişləsəm,
Dodağından bal gəlir.

Qaya qayaya baxar,
Qayadan sellər axar.
Saqqallını neynirəm,
Bıqlısı ürək yaxar.

Yarımın gur saçları,
Hördükcə lap uzanır.
Özü desin gözəlin,
Mən öpdükcə nazlanır.

Alma aldım şaxından,
Bir yar sevdim canımdan.
Kaş ki sevməz olaydım,
O da getdi yanımdan.

Kətanım var daraqda,
Bir yarım var İraqda.
Mən bir məktub yollasam,
Gələcəkmi qıraqdan?

Qayadan yendim atsız,
Halva yedim, lap dadsız.
Yarım da gənc, mən də gənc,
İkimiz də muradsız.

Qayadan yenər idim,
Çağırısan, dönər idim.
Atəş oldum dərdindən,
Üfləsən sənər idim.

Kətan yudum qar kimi,
Səni sevdim yar kimi.
Sevdiyini deməsən,
Yandırarsan qor kimi.

Kətan köynək gen olar,
İncə bel fidan olar.
İncə belin üstündə,
Qovğa nədi, qan olar.

Kətan köynək – geni dar,
Məni üzüb gedən yar.
Sən mənə qıymaz idin,
Sənə öyüd verən var.

Kətan köynək biçərəm,
Yol mənimdi, keçərəm.
Nə özgəyə dözərəm,
Nə əlimdən verərəm.

Kətanımı uzadım,
Qırağını düzəldim.
Uzaqdakı yarımı
Mən kimlərə bənzədim?

Ev önündə sarmaşığı,
Mən sənə candan aşıq.
Sən yadıma gələndə,
Əlimdən düşür qaşığı.

Su axar lülə-lülə
Yar gələr gülə-gülə.
Əldə sehirli dəsmal,
Qan-tərin silə-silə.

Su axar şırıl-şırıl,
Yaylığım dolu güldür.
Yarımı görmədiyim
Yeddi ay, on bir gündür.

Bu dağlarda bir quş var,
Qanadında gümüş var.
Getdi yarım, gəlmədi,
Burda nəşə bir iş var.

Fındıq fıstıq olarmı,
Atəş yastıq olarmı?
İkimizə bir yastıq,
Görən, qismət olarmı?

Qarşımda görünürsən,
Al-şala bürünürsən,
Xalqa çirkin olsan da,
Mənə xoş görünürsən.

Əlimdə cüt bənövşə,
Yaylığım yerə düşür.
Əyilib götürəndə,
Yada xatirə düşür.

Qoy baş qoyum dizinə,
Baxım ala gözüne.
Adına qurban olum,
Nədən küsdün sözümə?

Əlimdə bir bağ nanə,
Oldum dəli-divanə.
Mənim üçün, gözəlim,
Sən dünyada bir dənə.

Ağ kağız, sarı kağız,
Ağlaram gecə-gündüz.
Yarım orda, mən burda,
Nə vaxtacan yap-yalqız?

Qara pencək geyərsən,
Sən yadları seversən.
Başın yerinə gələcək,
Yenə mənə dönərsən.

Başındakı papağı
Özgə əllərə vermə.
Qoy mən bir məktub yazım,
Heç kimsəyə bildirmə.

Papaq geysən yaraşar,
Yadlar gözü qamaşar.
Bu kimin yarı deyə,
Ellər məndən soruşar.

Yağmur yağar yerlərə,
Səni verməm ellərə.
Səni versəm ellərə,
Girrəm qara yerlərə.

Vurdum, sandıq açıldı,
İnciləri saçıldı.
Gəlin, gənc oğlan-qızlar,
Bəxtimə yol açıldı.

Qara qazan içində,
Bişirmisən aşını.
Oynatma, qız, qaşını,
Atan kəsər başını!

Gedib suya bildirdim,
Tüfəngimi doldurdum.
Bir uğursuz yar üçün,
Baharımı soldurdum.

Qaz gələr qalxa-qalxa,
Boynunda altın halqa.
Mən səni gizli sevdim,
Çalış, sezdirmə xalqa!

Aymısan, ulduzmusan,
Gəlinmisən, qızımısan?
Mən bu gecə gələcəm,
Evində yalqızımısan?

Ay deyiləm, ulduzam,
Gəlin deyiləm, qızam.
Çalış gecələr gəlmə,
Gündüz evdə yalqızam.

Su boyu dərələri,
İçində lələləri.
Günəş kimi parlayar,
Gözünün gilələri.

Su axar incə-incə,
Yarımın halı necə?
Tanrı canım almasın,
Sənə yar deməyincə!

Bağça boyu balqabaq,
Açılır tabaq-tabaq.
Gilas dodaq, al yanaq,
Bir çevrilib mənə bax!

Ev önündən ötersən,
Kimə him-cim edərsən?
Sevməyə nə üz tutsan,
Öz başına yetərsən.

Üz-gözün görünməsin,
Ay qız, şalına bürün.
Məndən başqa yar sevsən,
Onun dalınca sürün!

Armud şaxda sallanar,
Sallandıqca ballanar.
Oğlan nə cür olsa da,
Yenə qıza yalvarar.

Mən bir incə qamışam,
Atəşinə yanmışam.
İstər al, istər alma,
Alına yazılmışam.

Qamışa bax, qamışa,
Su neynəsin yanmışa.
Tanrım qoy səbir versin,
Yarından ayrılmışa!

Yol üstündə buğdayam,
Oğlan sənə sevdayam.
Alacaqsan, al məni,
Bu dərddən qurtulayım.

Yumurtanın sarısı
Yerə düşsə yarılar.
Qaynanam əyri baxsa,
Oğlu gəlib sarılar.

Bağçada bir bağ nanə,
Topladım dənə-dənə.
Ah, nanənin qoxusun,
Çox sevirəm, doğrusu.

Məktub yazdım oturub,
İçinə salam "doldurub".
Məktub getdi, mən qaldım,
Yazdığım yerdə durub.

Nərdivandan yenərəm,
Yar tərəfə dönərəm.
Yar qapıya gələndə,
Ağlasam da, gülərəm.

Bağçalarda gözdirdin,
Kimliyini sezdirdin.
Mən səni sevər idim,
Sən özündən bezdirdin.

Sarı, sarı, sap-sarı,
Sarı çiçək sap-sarı.
Ağlamayım, neyləyim,
Gəlmir yar kağızları.

Bağa vardım bar üçün,
Gül qopardım yar üçün.
Əcəlsiz ölməkdəyəm,
Bir uğursuz mar üçün.

Ah çəkərəm dərindən,
Daşlar oynar yerindən.
Ah çəkməyim, neyləyim,
Yarım getdi əlimdən.

Məktub yazıb, ah dedim,
İçin açıb bax, dedim.
Yazdığım yanlış olsa,
Ver atəşə, yax, dedim.

Dəsmalım oralıdır,
Sevdiyim buralıdır.
Keçmə qapım önündən,
Ürəyim yaralıdır.

Məndilim dəstə-dəstə,
Məni babamdan istə.
Əgər atam verməsə,
Yalvar, Allahdan istə!

Yarıma gül gətirdim,
Yarım dedi, gülün az.
Yapma, yarım, böylə naz,
Getsəm, gəlməm bütün yaz.

Gəmi gəlir Batumdan,
Batumun batağından.
Ay qız, səni çalaram
Ananın yatağından.

Qar yağar alçaqlara,
Sarılar saçaqlara.
Məni səndən ayıran
Saplansın bıçaqlara!

Qar yağar alçaqlardan,
Su axar saçaqlardan.
Mövlam məni qorusun,
Sənin tək alçaqlardan!

Məndilim dama-dama,
Qaşın-gözün qiyamət.
Mən gedirəm yolumla,
Sən Allaha əmanət.

Qarşının gədikləri,
Bal-şəkər yedikləri.
Əsla yadımdan çıxmaz
Yarımın dedikləri.

İki çeşmə yan-yana,
Su içdim qana-qana.
Səni yetirən ana,
Olsun mənə qaynana!

Bir şaxda iki alma,
Birin al, birin alma.
Canım Əzrail baba,
Malım al, yarım alma!

Gedənə bax, gedənə,
Boyu bənzər fidana.
Mənim yarımı desəm,
Kənd içində bir dənə

Göydə ulduz yüz altmış,
Qaşına qələm çatmış.
Aləm əhlin torpaqdan,
Səni nurdan yaratmış.

Gedənə bax, gedənə,
Boyu bənzər fidana.
Çox axtardım, tapmadım,
Sənin kimi yeganə.

Bu dərədən keçilməz,
Suyu soyuq, içilməz.
Mən səni elə sevdim,
Səndən heç vaz keçilməz.

Qaşlarının qarası,
Gözlərinin alası.
Bir tapan bir də tapsın,
Gözəlliyin anasın!

Su üstündə buz qaldı,
Bahar getdi, yaz qaldı,
Tələsmə, yar, tələsmə,
Qovuşmağa az qaldı.

Su üstündə fənərəm,
Yanaram da, sönərəm.
Yar qapıya gələrsə,
Gülə-gülə dönərəm.

Bağa vardım üzümə,
Yar göründü gözümə,
Ah, neyləyim, əzizim,
Özüm etdim özümə.

Dərdliyəm, dərəliyəm,
Sormayın haralıyam.
Deyib-gülməyə baxma,
Ürəkdən yaralıyam.

Yuxarıdan baxarsan,
Altınların taxarsan.
Sanki mənim yarım yox,
Yağım kimi yaxarsan.

Sənin gözəl sözlərin
Kitablarda yazılsın.
İkimizin qəbrimiz
Bir məzarda qazılsın.

Qara tutu yeməli,
Dibində əylənməli!
Yetər daha subaylıq,
Payızda evlənməli!

Gün qovuşub, ay bata,
Göy ağarıb, dan ata!
Məni yarım gözləyib,
Yataqda oyaq yata!

Dəniz dalğasız olmaz,
Qızlar sevdasız olmaz.
Yarı gözəl olanın,
Başı bəlasız olmaz.

Dərələr daşqın olar,
Yanları uçqun olar.
Sevdiyini almayan,
Hər zaman düşkün olar.

Qış günü qar dadlıdır,
Yay günü nar dadlıdır.
Qardan, nardan da artıq,
Vallahı, yar dadlıdır!

Qəmli ürəyim gülməz,
Halımı kimsə bilməz.
İki dünya bir olsa,
Yarım sözündən dönməz.

Qara saçım boyanmaz,
Yara varsam, inanmaz.
Yarım yad qucağında,
Buna canlar dayanmaz!

Su üstündə durulmaz,
Göz yaşlarım qurumaz.
Ürəkdən sevilən yar,
Öluncə unudulmaz.

Bağçalarda saz olmaz,
Gün çıxmasa, yaz olmaz.
Qonşudan qız sevənin,
Ürəyində yağ olmaz.

Ağ xalatın düyməli,
Gözlərin də sürməli.
Sənin əsl qəlbini
Kimdən sorub bilməli?

Bağçalarda gül olur,
Üstündə bülbül olur.
Sevdiyini almayan,
Yana-yana kül olur.

Əlindəki saatın,
Ortasından bölünsün.
Məndən qeyri yar sevsən,
İlan olub görünsün.

Qərənfil aşlanırmı,
Dibində qışlanırmı?
Candan sevdiyim gözəl
Yada bağışlanırmı?

Yoxdur balığın dili,
Olmaz əncirin gülü.
Sevirəm, yarım, səni,
Gün ayı sevən kimi!

Qəfəsdə bülbül inlər,
Onun səsin kim dinlər?
Mənim könlümdə sənsən,
Sənin könlündə kimlər?

Göydə ulduz az qaldı,
Tel üzüldü, saz qaldı.
Qəm eləmə, nazlı yar,
Qovuşmağa az qaldı.

Vurdum, sandıq açıldı,
Ətrafa gül saçıldı.
Get atana söylə ki,
Sənin bəxtin açıldı.

Ata minsə, ağadır,
Atın başı dağadır.
Uzun boylu fidanım,
Bu sözlərim sənədir.

Su deyiləm axmağa,
Hər gözələ baxmağa.
Mən yalan yar deyiləm,
Könül verib yaxmağa.

Kətan köynək dizindən,
Gəl, bir öpüm gözündən.
Bir öpdürsən gözündən,
Heç çıxmaram sözündən.

Sən kök olsan, mən budaq,
Sən gül olsan, mən yarpaq.
Gəl qovuşaq ikimiz –
Düşmənin gözüne torpaq!

Göydə ulduz əllidir,
Əllisi də bəllidir.
Sevdaı olan qızlar,
Gözlərindən bəllidir.

Şəritdəki siləcək,
Bu gün yarım gələcək.
Mən tək varmı dünyada
Yar qədrini biləcək?

Atəşə kömür qoydum,
Əllərim qara oldu.
Gənc yaşımda yar sevdim,
Ürəyim yara oldu.

Könlümdəki yaşmaqdır,
Uzaqlardan aşmaqdır.
Bu dünyanın səfası,
Yar ilə qovuşmaqdır.

Səbət-səbət nar, alma,
Yarım, arxada qalma.
Ürəyin istəməsə,
Heç üəryinə salma.

Əlindəki çağlar saz,
Sazını çal, sərvnaz!
Əgər könlün sızlasa,
O yerinə məni yaz!

Qərənfiləm, sərdaram,
Açılmağa qorxaram.
Yarın gəlir desələr,
Xəstə olsam, qalxaram!

Qayadan yendim yeniş,
Yaylıgım dolu yemiş.
Mənim o nazlı yarım,
Qoy özü gəlsin, demiş.

Havada sərin yellər,
Seyrinə çıxar ellər.
El sözünə inansan,
Atəşə yaxar ellər.

Qaya da otlar bitməz,
Bitsə də, boyu yetməz.
Nazlı yarın cəlvəsi
Heç ürəyimdən getməz.

Səmələrdən qar yağar,
Pəncərəmi yel açar.
Hər geriye dönəndə,
Yarım yoluma baxar.

Dağlarda qar qalmadı,
Ürəkdə söz qalmadı.
Çox şeylər yazar idim,
Məktubda yer qalmadı.

Bu gözəlin gözləri,
Cəlb edər zeytun kimi.
Sevsəm də, sarılmadım,
Ağlaram yetim kimi.

Susadım, su istərəm,
Su yolunu göstərin.
Heç bir şey qanıt vermir,
Sevgilimi özlərəm.

Atəşim çox, külüm yox,
Bülbül oldum, gülüm yox.
Sənin üçün, sevgilim,
Ağlamayan günüm yox!

Əlindəki kəmanə,
Yanına qoymuş mani.
Ay qız, sənin dərdindən
Oldum dəli-divanə.

Al yaylıq aldırım, de,
Boxçaya saldırım, de!
Könlümə könül versən,
“Cüt telli” çaldırım, de!

Yanaqları al giləs,
Mən əlimə aldım saz.
Gənclikdə sevdiyim yar,
Heç vaxt yadımdan çıxmaz.

Su axar incə-incə,
Durmadan gündüz-gecə.
Canımı alma, Allah,
Yarımı görməyincə.

Göyərçinim acıbdır,
Buğdasını qoy səpim!
Gözəl, sənin ananın
Əllərindən qoy öpüm!

Mavi idi, al oldu,
Gözlərim yolda qaldı.
Mən sevdim, ellər aldı,
Sevdası mənə qaldı.

Ay doğsa, ay işığı,
Gün doğsa, gün işığı.
Haralarda gəzirsən,
Könlümün yaraşığı?!

Qayadan birgə yenək,
Al dəsmalı dəyişək.
Al dəsmal səndə qalsın,
Yada salsa, görüşək.

Su axar gədiyindən,
İçilməz köpüyündən.
Dünya dolu yar olsa,
Ayrılmam sevdiyimdən.

Pəncərəmiz bir yandan,
Su içərik fincandan.
Mən sizləri sevirəm,
Həm ürəkdən, həm candan.

Eyvanım dörd guşəli,
Üstü mərmər döşəli.
Gözəlim sizə tanış,
Gözləri bənövşəli.

Əlimdəki tütündür,
Yarımdan qəlbi gündür.
Niyyəti düz deyilsə,
Mənim qəlbim düyündür.

Ay qız, saçın ilandır,
Sarı belinə, dolandır.
Məni könlündə sev sən,
Dildə sevgi yalandır.

Portaqalı oydukdum,
İçinə gül qoydukdum.
Dünyada bir yar sevdim,
Dörd tərəfə duydukdum.

Sabah erkən duracam,
Dəmə qəhvə qoyacam.
Yarım düşsə yadıma,
İçməsəm də, doyacam.

Dolabım dolu çini,
Bir daha sevdim səni.
Yüz min altın versələr,
Vallah, vermərəm geri.

Göydə ulduz əllidir,
Əllisi də bəllidir.
Qız alacaq oğlanın
Papağından bəllidir.

Axşamın vaxtı keçdi,
Bir gözəl baxdı keçdi.
Ağlımı başdan alıb,
Ürəyim yaxdı keçdi.

Araba qabı sallanır,
Tənəkdə üzüm ballanır.
Yarım yarıkənöldür,
Başqasına aldanır.

Fındıq fıstıq olarmı?
Oddan yastıq olarmı?!
Sevə-sevə buraxmaq –
Elə dostluq olarmı?

Al dəsmal naxışlaram,
Yar, sənə bağışlaram.
Mənimçün tapılmısan,
Taleyi alqışlaram!

Yol başında kiçik daş,
Gözlərimdən axar yaş.
Yarımı sordun, deyim,
İncə belli, qələmqaş.

Qərənfilin qap-qara,
Satsan, edər çox para.
Gəl, pula çox aldanma,
Ürəyim olar yara.

Qərənfilə aşıladım,
Mani yazıb yaşladım.
Yaza-yaza yoruldu, mən,
Yenə başdan başladım.

Ay işığı qarşımda,
Bir sevda var başımda.
Sevdiyini el bilsin,
Söz ver durub qarşımda.

Gül butasın aşılama,
Sevdiyini daşılama.
Elin sözünə baxıb,
Yox yerdən qan başlama.

Şırıl-şırıl su axar,
Ötənlər ona baxar.
Sevdiyindən ayrılısan,
Ürəyinə od yaxar.

Yollar qırağı bağlıq,
Dilərim sənə sağlıq.
Ürəkdən bağışladım,
Nişan qoyub biryolluq.

Yaşıl geysəm, yaraşar,
Alla aləm barışar.
Al dönsə çəhrayıya,
Hamı sirrin soruşar.

Kətan yuva quraram,
Üstün iplə sararam.
Məni sən atsan əgər,
Sənsiz necə duraram?!

Arabaya yüklədim
Çuval-çuval sarımsaq.
Görüşərik, inşallah,
Bir-birimizsiz qalsaq.

Gül islatdım tas ilə,
Yarı sevdim naz ilə.
Toyumuz yaxşı keçər,
Qaval, zurna, saz ilə.

Naxış sallam ipəkdən,
Səni sevdim gerçəkdən.
Bilsəydim, sevməz idim,
Məni yaxdın ürəkdən.

Sındırmadım şaxını,
Ağrıtmadım canını.
Zarafata çox dözdüm,
Bilməzsən sən halımı.

Araba qabı küçədə,
Görünmürsən gecə də.
Hər gün səni gözləyəm,
Gələsənmi bu həftə?

Göydə uçan quşların,
Qanadları qanrılmaz.
Atalar sözü düzdü,
Dırnaq ətdən ayrılmaz.

Ay doğar həyasıyla,
Gün doğar ziyasıyla.
Hər şeyin bir həddi var,
Sevgi də sırasıyla.

Tər fidanım on oldu,
Yarpağına toz qondu.
Sən gözünü açınca,
Başqasına yön aldı.

Qara qəstüm geyərsən,
Toydan toya gəzərsən.
Qəlbimdə nə olduğun,
Soruşanda bilərsən.

Tanıtmadın soyuna,
Yaraşdırıb boyuna.
Çoxdan bəri aldadıb,
Çağırmadın toyuna.

Dəryada çoxdur balıq,
Həm sakitdi ortalıq.
Nə olacaq, bilmirəm,
Yaxdı məni bu həsrət.

Başımda həmin şalım,
Bəllidir sənə halım.
Tale bizə yar olsun,
Bir günü qovuşalım!

Su dərində saz olar,
Gözəl qızda naz olar.
Gözələ könül versən,
Ürəyində yaz olar.

Ağ kağızın yazısı,
Gözəl qızın nazlısı.
Qəm yemə yardan yana,
Bu da alın yazısı.

Geydiyin pak olmasa,
Könlün də ağ olmasa,
Sonra peşman olarsan,
Ovqatın xoş olmasa.

Gülüzlüm qıp-qırmızı,
Canla sevdim bu qızı.
Onu gördükcə artar,
Qəlbimdə sevgi izi.

Pəncərədən quş uçdu,
Ürəyimə od düşdü.
Yanma, ürəyim, yanma,
Ayrılıq çətin işdi.

Əlləri gümüş kimi,
Bir az üşümüş kimi.
Sevgilim gəldi-getdi,
Yuxu kimi, düş kimi.

İli min doqquz olar,
Dəniz-dərya buz olar.
Yarını candan sevən
Xofsuz, qorxusuz olar.

Ürəyimə qan doldu,
Bütün çiçəklər soldu.
Yar qarşıma çıxandan,
Dünyalar mənim oldu.

Bağça tar üçün ağlar,
Heyva, nar üçün ağlar.
Bu gün doğulan çağa,
Yarın yar üçün ağlar.

Araba qabı açılmaz,
Açılmasa, yapılmaz.
Bəyənməsən, bəyənmə,
Mən tək gözəl tapılmaz.

Mən sevirəm özünü,
O qara qaş-gözüni.
Sevdiyim üçün səndən,
Çəkəmmirəm gözümü.

Gözün qara, saçın qara,
Ürəyində göynər yara.
Yarın səni sezməz olsa,
Əsla çəkilmə kənara.

Sərv kimi boyun var,
Dürlü-dürlü oyun var.
Sən mənə söz vermədin,
Bu işdə bir düyün var.

Səndəki ala gözlər,
Allah bilir, nə gizlər.
Yalandımı, düzdümü,
Mənə dediyin sözlər?

Günəş saraldı, soldu,
Gecələr uzun oldu.
Sevdiyim əsgər getdi,
Könlüm həsrətlə doldu.

Qarşıda maral durar,
Saçların darar, durar.
Qızda könlü olan yar
Yar dediyini arar,

Sevdiyim qolay deyil,
Altındur qalay deyil.
Murada çatmaq üçün,
Gözləmək halay deyil.

Sac üstündə közləmə,
Yalan-yalan sözləmə.
Nə muradın olsa da,
Çalış, məndən gizləmə.

Almazın daşına bax,
Gözəlin qaşına bax.
Gözəlini incitsən,
Gözünün yaşına bax.

Ət ayrılmaz dırnaqdan,
Su tökülməz bardaqdan.
Gözlərin şişib sənin,
Yar üçün ağlamaqdan.

Qovaqlar sıra-sıra,
Gedirsən dura-dura.
Dostum, xatırla mənə,
Məktub yaz ara-sıra.

Eli gəzənlər bilər,
Yarı sevənlər bilər.
Bir suyun ləzzətini
Onu içənlər bilər.

Ceyran gəzər dağlarda,
Üzüm olar bağlarda.
Yar dalınca düşənlər,
Sevinər də, ağlar da!

Çəşmə susuz olarmı,
Dəniz qumsuz olarmı?
Evliləri demirəm,
Gənclər sirsiz olarmı?!

Qaynar qazan daşmazmı,
Dalğa boydan aşmazmı?
Dağ dağa qovuşmasa,
Qəlblər də qovuzmazmı?!

Əsər baharın yeli,
İncədir yarın beli.
Mən necə sevməyim bəs,
Onun kimi gözəli?!

Göydə ulduz sayılmaz,
Gül tikandan ayrılmaz.
Mən sevdiyim gözəlin
Gözlərindən doyulmaz.

İnsanı sevindirən
Yam-yaşıl otlı çəmən.
Aramıza girdilər,
Nə sən yarydın, nə mən.

Zeytun yarpağı bitməz,
Sevgi heç candan getməz.
Bu gözlər səni gördü,
Başqasını yar etməz.

Qaçıb çıxdım bayıra,
Gəlib çatdım çayıra.
Bu gün görüşəcəkdik,
Yenə qaldı yarına.

Ağac əkdim bağçaya,
Meyvələri bal olsun!
Sevgilin də mal deyil,
Başında ağıl olsun!

Ay doğar işıq-ışıq,
Süfrədə gümüş qaşıq.
Yarın gəldi dedilər,
Əlimdən düşdü qaşıq.

Araba qabı yapılmış,
Üstünə halqa taxılmış,
Alar idim mən səni,
Heyif, yiyən tapılmış.

Su gələr, axmaq istər,
Qayanı yıxmaq istər.
Sənin zəhər sözlərin,
Məni də yaxmaq istər.

Dağda fındıq yeyərəm,
Al dəsmala qoyaram.
Yarım orda, mən burda,
Necə görüb doyaram?

Qərənfilin olum mən,
Aç qapını girim mən.
Oyan, uzan, quc məni,
Sevdiyini bilim mən!

Dəryadan keçilərmə,
Suyundan içilərmə?
Candan əziz dostumsan,
Səndən vaz keçilərmə?

Dağların yoluna bax,
Meyvənin alına bax.
Qüssə yemə, gözəlim,
Hər şeyin sonuna bax.

Göydə ulduz aladır,
Yar sevmək bir bəladır.
Yar sevib ayrılmaqla,
Ondan betər qadadır.

Yol qırağında buğda,
Tükənməz sənə sevda.
Sevmirsənsə, unudum,
Sevirsən, ver bir səda!

Mavi tərlik geyərsən,
Nədən boynun əyərsən?
Doğru söylə, nazlı yar,
Hansımızı seversən?!

Quşlar asan vurulmaz,
Yarsız ömür sürülməz.
Səbir elə, yalqızım,
Yarı sevən yorulmaz.

Yol boyunca ağaclar,
Meyvə gətirəcəklər.
Bir söyləyin yarımə,
Məni öldürəcəklər.

Ağac dolu nişanə,
Barları dənə-dənə.
Xalq içində ən gözəl,
Mənimkidir bir dənə.

Bax, o dərə qanlıdır,
Balıqları canlıdır.
Toxunmayın o qıza,
O mənə nişanlıdır.

Qəhvə qoydum əzməyə,
Geyin gedək gəzməyə.
Gənclikdən alışmışam,
Yar könlünü sezməyə.

Aymısan, arzumusan,
Altından ruzumusan?
Dünən gecə ay doğdu,
Ona tamarzımısan?!

Qismətin oxuyaram,
İpəkdən toxuyaram,
Sənin kimi gözəli,
Gül kimi qoxlayaram.

Dəniz üzündə qayıq,
Gəlin, dostlar, baxayıq.
İçində yarım olsa,
Qoşa güllər taxayıq.

Qaşların yayım-yayım,
Ucları mən olayım!
Aylıq yox, illik də yox,
Ömürlük şən olayım!

İp üstündə dəsmalım,
Qoy bir qurudum, alım!
Sən dediyin sözlərə
Mən necə fərqsiz qalım?

Ay doğar çini kimi,
Ayların mini kimi.
Gənc ananın gənc qızı,
Yuxunun çini kimi!

Ağacları budarlar,
Meyvə verməsin deyə!
Məni kənddən qovarlar,
Dilbər sevməsin deyə!

Pəncərədən verim mən,
Dəsmalı al, ey gözəl!
Verdiyin vədəni sən
Yadına sal, ey gözəl!

Bağçadan boylanaram,
Gecə-gündüz yanaram,
Bağçamızdan gül dərib,
Salamımla yollaram.

Qayadan yenərsənmi,
Bal ilə şəkərsənmi?
Bu dünyada qayğımı,
Sonacan çəkərsənmi?!

Dost tanışdan güc alaq,
Gəl bir qəsr ucaldaq!
Qəsrimiz ucalacaq,
Dövrən bizim olacaq!

Başındakı örtünü,
Alıb möhkəm sar məni!
İki yar bir sevilməz,
Ya onu sev, ya məni!

Qaşın qara, qap-qara,
Qaşından gözlün qara.
Gözlərindən nur dama,
Görəm, ürəyim yana!

Pəncərəni açıb-örtüb,
Kimə köynək biçirsən?
Ala gözlüm, qara qaşım,
Söylə kimdən kəsirsən?!

Ah çəkdim ağlar kimi,
Dərdim var dağlar kimi.
Qırıldı-sındı könlüm,
Viranə bağlar kimi.

Camilər minbər kimi,
Ətrafı çənbər kimi.
Gəl qovuşub yaşayaq,
Su ilə qənbər kimi.

Göydə ulduz sayılmaz,
Yumurta dik qoyulmaz.
Hər gecə qucsam səni,
Yenə sənə doyulmaz.

Ah çəkdim ana-ana,
Üzüyümü ver mənə.
Qorxuram, bir söz deyəm,
Qalasan yana-yana.

Bir quş vurdum, qalxmadı,
Sel kimi qan axmadı,
Qonşu kənddən qız sevdim,
Bir dönüb də baxmadı.

Yüksək yerdən qaz keçdi,
Heç duymadım, yaz keçdi,
Nədən yarım gəlmədi,
Bəlkə, məndən vaz keçdi?

Ay-gün doğar dənizdən,
Ölərəm dərdinizdən.
Mən bir cavab istərəm,
O dadlı dilinizdən.

Axşam oldu, neyləyim,
Halımı kimə söyləyim?
Gedin, axşamlar, gedin,
Yarsız sizi neyləyim?!

Sən hardasan, bilmirəm,
Göz yaşımı silmirəm,
Hər kəs mənə şən bilər,
Mən ürəkdən gülmürəm.

Bağçalarda şabalıd,
Tökülür dənə-dənə.
Dünya dilbərle dolsa,
Alacağım bir dənə.

Kəndimizin körpüsü,
Get-gəllərdən sallanır.
Orta məhlə qızları,
Sevildikcə nazlanır.

Dərdimin yox əlacı,
Sənsən başımın tacı.
Ölümdən mən qorxmuram,
Həsrət ondan da acı.

Göy göyərçin olum mən,
Eyvanına qonum mən!
Aylıq, illik yarın yox,
Ömürdaşın olum mən!

Göy göyərçin ac olar,
Uçurdum onu yola,
İnşallah, görüşərik,
Sağ qalsaq, qismət olar.

Dam üstündə bir gözəl,
Gözü dörd yanı gəzər.
Əlində bir dəstə gül,
Özü o gülə bənzər.

Dağ başından səs gəlir,
Çeşmələrdən su gəlir.
Mən bir məktub yolladım,
Görüm, səndən nə gəlir.

Dəryalar dolmayaydı,
Çiçəklər solmayaydı,
Ölüm Allahdan gəlir,
Ayrılıq olmayaydı.

Göyərçinim bəm-bəyaz,
Ayrı düşdük biz bu yaz.
Salam göndərmək azdı,
Özün tez-tez məktub yaz!

Dümağ kağız sanaram
Sənin bəyaz üzünü.
Suya salıb içərəm,
O məsum bənizini.

Qız saçını hörməzlər,
Səni mənə verməzlər.
Gəlsənə, alıb qaçım,
Qaranlıqda görməzlər.

Sərv boy atıb gedər,
Boyuna kimlər yetər?
Sevgilinə sarılsan,
Daha ona nə yetər?!

Bəyaz geymə, toz olar,
Yaşıl geymə, söz olar.
Geysən qırmızı geyin,
Vüsəlımız tez olar.

Aldır üzüyüm qaşını,
Yandı bağrımın başını.
Odlara yaxdı məni,
Məhlənin bağrıdaşını.

Çatma qaşla yaxırsan,
Bir udum su olursan.
Nə bir salam verirənsən,
Nə də könlüm alırsan.

Güllər qönçəsiz olmaz,
Qönçə açmadan solmaz.
Bu gözəllik, inan, yar,
Səndə əbədi qalmaz.

Sərt qayadan keçəmməm,
Qanadım yox, uçammam.
Bu sevdanın ilkidir,
Mən ondan vaz keçəmməm!

Sarmaşığım sarılar,
Yarım mənə darılar,
Oyan, gözlərini aç,
Yoxsa yadlar sarılar!

Qəfildən tutdu məni,
Eşqə bayıldı məni.
Neynirəm elə yarı,
Getdi, unatdı məni.

Ağacdakı nardımı,
Keçib gedən yardımı?
Yarım getdi əlimdən,
Xəbəriniz vardı mı?!

Ac bilirdim, tox imiş,
Onun tək yar yox imiş.
Tək mənimki bilirdim,
Müştərisi çox imiş.

Kəbədə bitər xurma,
Ay qız, saçını burma.
Ora-bura baxaraq,
Qərrib boynunu vurma!

Gözümün nuruna bax,
Qəməmin sirrinə bax.
İnkər etmə, gözəlim,
Hər işin sonuna bax.

Ah, buğdayım, buğdayım,
Gecə-gündüz sevdəyim.
Alacaqsan, al məni,
Almasan, unudayım.

Ay doğar, ay aşağı,
Gün doğar, gün aşağı.
Harda gəzir, görəsən,
Köyümüzün yaraşığı?

Qaçıb girdim anbara,
Arpa səpdim qazlara,
Cibdə pulun yoxdusa,
Nə baxırsan qızlara?!

Camilərdən hu gəlir,
Çəşmələrdən su gəlir,
Sən ordasan, mən burda,
Əlimizdən nə gəlir?

Yaşıl yarpaq solmasın,
Həsrət ilə dolmasın,
Sənə sarılan gecə,
Üç gün sabah olmasın.

Aşağı kəndin ortası,
Çəkilər yar cəfası,
Gənclik çağında idi,
Yar sevməyin səfası.

Kənd içində daşlıq var,
Yol boyu həyəcan var,
Gəl, ikimiz sevişək,
Gənclikdən sevgi qalar.

Qərənfil sən, qəmərsən,
Sən hər kəsdən dilbərsən,
Dilbərləyin bir yana,
Məni yaxıb gəzərsən.

Daş qayaya yan verir,
Qızıl-gümüş şən verir.
Bir qız oğlanı sevsə,
Sevə-sevə can verir.

Ev önündə bağımız,
Dünya dolu malımız.
Biz ikimiz ayrılacaq,
Nə olacaq halımız?

Xarab oldu, xarab oldu,
Yandı ciyər, kabab oldu.
Mən səni sevdiyim üçün,
El qınağı zərdab oldu.

Boz atım, sarı atım,
Gedərim addım-addım.
Dünyanın gözəl çağı,
Qovuşmaqdır muradım.

Şaftalıdan ver bəri,
Getdi köhnə dərdlərim.
Yarım gəlir desələr,
Qapıda yol gözlərim.

Ağacı oyammadım,
Önə duz qoyammadım.
Sən məndən bezdin, amma
Mən səndən doyammadım.

Dükandan aldım şalı,
Dörd ucunda gülü var.
Al yanağında xalı,
Dodağında balı var.

Sarı saçım dararam,
Sarı şərfi bağlaram,
Mən sizləri özləsəm,
Oturub-durub ağlaram.

Göydə ulduz sayılmaz,
Qızıl balıq soyulmaz,
On səkkizdə qızların
Cilvəsinə doyulmaz.

Yundan köynək toxuyum,
Gəlin kimi bəsləyirəm.
Var gücünlə quc məni,
Yar könlünü oxuyum!

Pəncərədən baxarsan,
Saçına gül taxarsan.
Yarım yox imiş kimi,
Yandırarsan, yaxarsan.

Kətan köynək, ağ qərdən.
Çəkil, qarşımda durma!
Cilvələninib aldadıb,
Sonra boynumu vurma!

Kətan köynək enlidi,
Tikən əllər bəllidi.
Zorla məhəbbət olmaz,
Gedəssənsə, açıq de!

İki gözüün arası,
İki əncir sarısı.
Özün də mənim kimi
Oyuna çox şeydasan.

At olan can təpməzmi,
Yar olan can öpməzmi?
Yarın öpdüyü yerdə
Tər qönçələr bitməzmi?!

Çıx albalı şaxına,
Budaqları sallana.
Mən yarımı vermərəm,
Bütün dünya malına.

Kətan köynək qoyarlar,
Hər nə etsən, duyarlar.
Gəlmə ay işığında,
Başqa şeyə yozarlar.

Rəf üstündə qutular,
Məni düşmən tutdular.
Düşmən tutandan sonra
Bizləri unudular.

Yenə girdin yuxuma,
Neyləyim bu işimə.
Məndən sənə nəf yoxdu,
Düşmə mənim dalımca.

Ata mindim yəhərsiz,
Bu sözlərin dəyərsiz.
Atıb gedirsənsə, get,
Necə yaşarsan ərsiz?

Çəşmələr axmaq ilə,
Nə olar baxmaq ilə?
Çirkinlər gözəl olmaz,
Çox bəzək taxmaq ilə.

Dəstə-dəstə qamışlar,
Qızlar naxış vururlar.
Vurduqları naxışı
Oğlana bağışlarlar.

Qovunu bıçaqladım,
Evimi saçaqladım.
Yar yadıma düşəndə,
Yastığı qucaqladım.

İşlərim astasıyla,
Məhəbbət xəstəsiylə,
Səni mənə versələr,
Sevməyin ustasıyam.

Qərənfilim budama,
Xoş gəldiniz odama!
Canı fəda edərdəm,
Sizin kimi adama!

Bağçaların yemişi,
Qayanın var yenişi.
Kişiyə gedən qızın
Hər gün qovğadır işi.

Ahla anlatammaram,
Dərdim çoxdur, bilinməz.
Ürəkdəki atəşin,
Üstü bağlı-görünməz.

Ah, gülüm, ömrüm mənim,
Qalmadı səbrim mənim.
Yarım gəzən yerlərdə,
Qazılsın qəbrim mənim.

Çayda gedən qayıqmı,
Ağ yelkəni yayıqmı?
Yarım yadlara getdi,
Mən ağlasam, ayıbmı?!

Qarşıdan gördüm səni,
Al gülüm sandım səni.
Qoxlamağa qıymadım,
Yadlara verdim səni.

Qaya dibi düz gəlir,
İncə belli qız gəlir.
O qız yolunu çaşsa,
Bizə qədər gələrdi.

Yol üstündə mərmər daş,
Dilim söylər, gözümlə yaş,
Görən, harda əylənir.
Mən sevdiyim qələmqaş?

Qaya boyu düm-düzdür,
Gecələr mənə gündüzdür.
Yol verin keçim gedim,
Könül quşum yalqızdır.

Su bir quraqdan axar,
Yar bir qapıdan baxar.
Mənimlə danışmağa,
Yar atasından qorxar.

Get, məktubum, yeyin get,
Get yarıma salam et!
Yarım orda neyləyir,
Dönüb mənə bəyan et!

Mavi donlu, maşallah,
Sən mənimsən, inşallah.
Yolçu yolunda gərək,
Qovuşarıq, ya allah!

Arabada gedəndə,
Tutmadım biləyindən.
Kök atmış çiçək kimi,
Çıxmırsan ürəyimdən.

Dağa desən, gedərəm,
Dörd yanın dolanaram.
Sevgimdən vaz keçərəm,
Atana qul olmaram.

Kətan köynək, gen yaxa,
Əllərim qalxa-qalxa,
İki gözüm dörd oldu,
Yollara baxa-baxa.

Meynənizdə üzüm yox,
Bağınızda gözüm yox.
Qızı bir görüm dedim,
“Sevdim” – deyən sözüm yox.

Dəyirmanlar bağlıdır,
Yar sevənlər dağlıdır,
Sevirsən əsmərin sev,
Sarıdan insaflıdır.

Dam üstündə dam aldım,
İşi çətinə saldım,
Bir gözələ inanıb,
Qırxacan subay qaldım.

Bülbül ötər qəfəsdə,
Məni atamdan istə!
Əgər atam verməsə,
Gələrəm birnəfəsə!

Qərənfilim ağ-sarı,
Get ol yadların yarı.
Səndən mənə yar olmaz,
Üzümə gülmə bəri.

Şamamanı oymalı,
İçinə gül qoymalı.
Nazlı yar cəlvəsinə
Nə yol ilə doymalı?

Kətanım var, sarılacaq,
Bir anam var, darılacaq.
Darılma, anam, darılma,
Yad oğlu var sarılacaq.

Mirzə oxur dərşini,
Çıxarmaz heç səşini.
Mirzə deyilənlərin
Molla alsın şəstini!

Yolunda tələ vardır,
Götür, sulara batır.
Ayaqlarının izin
Bizim həyatə çatdır.

Kəmə, sırğamı taxdım,
Güzgünü alıb baxdım.
Yarıma söz deməyi,
Başqa vaxta buraxdım.

Dam üstündə sarayım,
Səni kimdən sorayım?
Sən yazan məktubları
Kəfənimə sarayım!

Bağçalarda şabalıd,
Kəsib etdim kəməyə.
Ay qız, sən dərdindən
Mənəm dəli-divanə!

Bağçalarda gəzərsən,
Gül-çiçəklər üzərsən.
Mən sənə yar dedikcə,
Gözlərini süzərsən.

Ay buradan ötməzmi,
Yolçu buna çaşmazmı?
Etmə, dostum, sən bunu,
Ayrılan qovuşmazmı?!

Ay doğar, çatmaq istər,
Gün doğar, batmaq istər.
Mənim divanə könlüm
Yar ilə yatmaq istər.

Qayadan birgə düşək,
Quşlarla gəl deyişək!
Aç qapını girim mən,
Yarımla görüşüm mən.

Qapıları qalıdır,
Qonşuları zalımdır.
Anası nə desə də,
Qızı mənim malımdır!

Qapı önün ot basdı,
Oraq yoxdur biçməyə.
Yarıma məktub yazdım,
Qanadım yox uçmağa.

Qərənfilin bəyazı,
Etmə, dilbər, bu nazı.
Səfa ilə keçirək,
Bu qış ilə bu yazı.

Qapı önündə ağac,
Budağında narı var,
Sən sevməsən, qarasaq,
Məni də sevən olar.

Altı da üstü kimi,
Yar mənə küsdü kimi.
Ayda-ildə bir salam,
Onu da kəsdi kimi.

Dağda ağac kəsərəm,
Susasam, su içərəm.
Aldatdığını bilsəm,
Sözümdən vaz keçərəm.

Qar yağar incə-incə,
Söylə bir, halın necə?
Çox özlədim mən səni,
Gəl, görüşək bu gecə!

Cəviz, fındıq yığaram,
Səbətlərə qoyaram,
Məndən gizli neynəsən,
Onu mütləq duyaram.

Su üstündə sandığım,
Görüb, sevib aldığım.
Yarım orda, mən burda,
Görən, neynir yandığım?

Küpə-küpə yağ, paxla,
Sirlərimi bərk saxla.
Sırrımı saxlamasan,
Verdiyin sözü doğrult!.

Ət qoydum ocaq üstə,
Bişəndə yeyəcəyəm.
Yar məni atıb getsə,
Deyin, neyləyəcəyəm?

Qapı önündə dirək,
İki yanı gen olsun!
Çox incitdim mən səni,
Qoy bir könlün şən olsun!

Əlimi vurdum dizimə,
Bir bax, yarım, gözümə!
Necə oldu, sevgilim,
Uydun yadlar sözünə?!

Ay qız, saçların qumral,
Yanaqların portağal.
Mən səfərə gedəndə
Daldan baxa-baxa qal!

Tər fidan boy almaqda,
Mani mani gətirər.
Bir gün yarımı görsəm,
Qırx illik qəmim itər.

Bağçada güllər açmış,
Güllər budanmalıdır.
Yar məni yalqız qoymuş,
Mənə kim yanmalıdır?

Qar yağıb yer ağara,
Atam mənə yurd sala!
Növbə elçiyə çata,
Hər kəs sevdiyin ala!

Həm şirin, həm acı dildir,
Yar, halını mənə bildir!
Birin sən de, birin də mən,
Baxaq görək, dərdli kimdir?

Yazı yazdım yaz idi,
Kağızım bəyaz idi.
Bağışla məni, oğlan,
Mürəkkəbim az idi.

Qara üzüm tənəyi,
Örtüm güllü örpəyi.
Məhlədə bir yar sevdim,
Bağçasaray çiçəyi!

Qərənfil incə-incə,
De, gözəl, kefin necə?
Sənə yar deyəmmərəm,
Qəlbini bilməyincə.

Uca yerdə nanəsi,
Yaşıldır minarəsi.
Qız bir oğlanı sevsə,
Heç tapılmaz çarəsi.

Al bu çubuq, bu da daş,
Harda qaldı könüldaş?
Evdə yoxsa, çöldədir,
Könlü yenə məndədir.

Sarmaşığım sarıldı,
Yarım mənə darıldı.
Mən yanmayım, kim yansın,
Yarım məndən ayrıldı.

Gedənə bax, gedənə,
Gül sarılmış bədənə.
Allah qoy dözümlə versin,
Gizli-gizli sevənə!

Bir köydə iki çeşmə,
Oğlan, arxamca düşmə!
Əgər düşsən izimə,
Yanarsan atəşimə!

Əlimdə dəmir maşa,
Fırlatdım, vurdum daşa.
Qarğışa dilim gəlmir,
Sevdiyimsən, gəl, yaşa!

Əl vurdum mən zeytuna,
Zeytunun irisinə.
Məni tuş etsin sevda
Oğlanın eyisinə!

Bir budaqda cüt sərçə,
Bir-biri ilə dalaşır.
Mənim yarım gəvəzə,
Hər işimə qarışır.

Donun beli boğmalı,
Sandığa büküb qoymalı!
Sənə hey baxan oğlanı
Dəmir çəliklə qovmalı!

Quşlara yem səpərəm,
Quş qədrinə yetərəm.
Sən də yetsən qədrimə,
Cırağı cüt edərəm!

Bəyaz köynəkli yarım,
Köksü çiçəkli yarım.
Mənsiz necə yaşarsan,
Təmiz ürəkli yarım?

Tut üstündə barama,
Qaragözlüm, ağlama!
Getsəm, yenə gələrəm,
Başa qara bağlama!

Gəlib səni görəydim,
Dan sökülən çağlarda.
Yaxşı olardı atan
Bərk-bərk yatan vaxtlarda.

Qapımızın önündən,
Nə vaxt keçəssən, ay qız?!
Kül oldum günü-gündən
Nə vaxt sevəssən, ay qız?!

Su axar burda gur-gur,
Diləyim qızılgüldür.
Havadan uçan quşla,
Mənə bir salam göndər!

Qaya altı yaşıllıq,
Ürəkdə var bir işıq.
Mənim üçün bu günlər
Bəxtimizə yaraşıq.

Gözəl yurdun gülləri,
Açılır sünbülləri.
Bahar gəlsə, güllərə
Qoşulur bülbülləri.

Ay doğar alçaqlara,
Şöləsi saçaqlara.
Məni yardan ayıran
Saplansın bıçaqlara.

Ay qız, gözün sürməli,
Sevən qəlbi sevməli.
Cani-dildən sevən kəs,
Yar qədrini bilməli.

Qayadan keçəmmərəm,
Üstündən uçammaram.
Bu mənim ilk eşqimdir,
Ondan yan keçəmmərəm!

Gəmilər tərsənəsi,
Boşalır, dolur bir-bir,
Canımın canənəsi,
Harda qaldı, bilinmir.

Dəsmalım xallı-xallı,
Dodaqlar ballı-ballı.
Gəl, sevdalı günləri
Keçirək dadlı-dadlı!

Lobyə əkdim, çox oldu,
Gəl toplayaq, gözəlim.
Qabaq-qabağa durub,
Gül qoxlayaq, gözəlim.

Könlüm qüssəyə doldu,
Yalnız saralıb soldu.
Yara çatandan sonra,
Qara qışım yaz oldu.

Bu dağ ürəkdən getməz,
Naləm yarıma yetməz.
Sevdiyimə sözüm var,
Qəlbimi heç tərk etməz.

Fəlakət var başımda,
Həsrətim göz yaşımda.
Göz yumsam yanımdasan,
Açsam, yoxsan qarşımda.

Qəhvə qoy hazır olsun,
Tök fincana, durulsun!
Toyumuzda süfrəmiz,
Min bir nemətlə dolsun!

Qaratoyuq qaqqıldar,
Qanadları şaqqıldar.
Qonşu kəndin qızları,
Altdan-altdan pıqqıldar.

Sandığımı açaram,
Ətirləri saçaram!
Alacaqsan, al məni,
Verməsələr, qaçaram!

Məndil, məndil, məndildən,
Bir şey bilməm bu dildən.
Dünya od tutub yansa,
Ayrılmaram sevgimdən!

Parça biçən-tikənlər,
Ağ donları geyərlər.
Baxışından bəllidir,
Qəlbə sevda əkənlər.

Atadan yetim qalandan,
Könlümə od salandan,
Sən gözələ mən bayquş
Aşıq olandan gıryanam.

Dağda dəvə izi var,
Yarın məndə gözü var.
Mən heç yerə getməmə,
Ona könül sözü var.

Su axar lülə-lülə,
Yar gələr gülə-gülə,
Sirli dəsmal əlində,
Sırrımı bilə-bilə.

Köyümüzdə üç doxdur,
Dərdimə dərman yoxdur.
Sevda elə bir dərddir,
Ondan sağalan yoxdur.

Dəymə, tüfəng qırmalı,
Ay qız, saçın burmalı.
Harahısan, gözəl yar,
Qadasını almalı!

Sərv ağacı hallanır,
Budaqları sallanır.
Gözəl qıza söz atsan,
Xumarlanır, nazlanır.

Bu lilpar, soyuq lilpar,
Salsam, barmağım donar.
Az görüşdük, ayrıldıq,
Ürəyim ona yanar.

Ay bürüncü, bürüncü,
Rast gəldiyim bir inci.
Bütün aləmdə, eldə,
Mənim yarım birinci!

Əli fincan gəzdirir,
Boynu mərcan gəzdirir.
Sevdasından nakamlar
Quru bir can gəzdirir.

Al donum qırçın-qırçın,
Yanıram sənin üçün.
Xalq ilə düşmən oldum,
Səni sevdiyim üçün.

Alma atdım yuxarı,
İstəmirəm dul qarı.
Olursa, qoy qız olsun,
Əl-ayağı düz olsun!

Faytona minərsənmi,
Sən mənə gələrsənmi?
Atan-anan söz versə,
Arzuna yetərsənmi?

Su axar aram-aram,
Könüldə var bir yaram.
Səndən mənə yar olmaz,
Üzümə baxma daha!

Su axar məcrasından,
Keçilməz dalğasından.
Heç kimsə ayrılmasın,
Birinci sevdasından!

Göy göyərçin olum mən,
Kəmərinə qonum mən!
Kəmərin sınsa düşüb,
Qabağında ölüm mən!

Dərələrin dərini,
Kölgələrin sərini.
Dünyaya dəyişməyəm,
Saçının bir telini.

Keçən qışdan qar qalmaz,
Ürəyimdə yağ olmaz.
Gecə-gündüz ağlasam,
Gözlərimdə yaş olmaz.

Mərdə papaq yaraşar,
Ötən-keçənlər baxar.
Yarın könüldən sevən,
Bir gün gələr, qovuşar.

Yaşıl ipək bükərəm,
Qanlı yaşlar tökərəm.
Oğlan mənə yar olsan,
Hər nazını çəkərəm.

Dəryaya dalmayınca,
Balığın almayınca,
Tanrı cana qıymasın,
Mən səni sarmayınca.

Soruşmadan özündən,
Gəldim sənə izindən.
Bir öpdürsən gözündən,
Heç çıxmaram sözündən.

Qəhvə kimi qovrulmam,
İstot kimi sovrulmam.
Sənə kimi gözəldən,
Ölsəm də heç ayrılmam.

Dərya dalğasız olmaz,
Gözəl sevdasız olmaz,
Gözəl sevdasız olsa,
Başı beləsiz olmaz.

Bir gözələ göz qoyub,
Könül qurban eyləmə.
Hər görənə dost deyib,
Gizli sirrin söyləmə.

Al sırğalar taxmalı,
Pəncərədən baxmalı,
Ev yıxmaq istəyəni
Atəslərə yaxmalı!

Qarşıdakı ağ evlər,
Həyatında al güllər.
Mənim könlüm səndədir,
Sənin könlündə kimlər?

Bağçaları daşlama,
Yar gözünü yaşlama.
Hələ yaşım kiçikdi,
Nişan-filan başlama.

Alma atdım, nar gəldi,
Dam dalına yar gəldi.
Bəxşiş aldığım üzük,
Barmağına dar gəldi.

Mən yarımı özlərəm,
Yollardadı gözlərim.
Yardan məktub desələr,
Küçələrdə gözlərəm.

Bir ah çəkdim dərindən,
Kam almadım birindən.
Bir bəlalı yar sevdim,
Qurtulmadım dilindən.

Allı şalım, mavi şalım,
Bağçalarda dolaşalım.
Uzaqlarda bir yarım var,
Məktubla hal soruşalım.

Çiçəyimin ağlığı,
Huşumun dağınıqlığı.
Ağlımı əldən alıb,
Yarımla uzaqlığı.

Yaşıl qurşaq bəldədir,
İki ucu yerdədir.
Dünya dolu qız olsa,
Könlüm yenə səndədir.

Yaz gəldi, əkdim əkin,
Aldırdım əlimdəkin.
Mən səni çox sınađım,
Bilmədim qəlbindəkin.

Əlləri gümüş kimi,
Sanki üşümüş kimi.
Sevgilim gəldi, getdi,
Xəyal kimi, düş kimi!

Həsrət bağı yarılar,
Anam mənə darılır.
Sıxılma, anam, sıxılma,
Yad qızıdır, sarılır.

Qazanlar qalaylandı,
Eşitdiyim yalandı.
Bir az səbr elə, gülüm,
İşimiz çox asandı.

Ağ kağız, sarı kağız,
Ağlaram ağız-ağız.
Məni dərdə saldın sən,
İndi çəkirəm yalqız.

Ay doğar bəyaz-bəyaz,
Qəlbim sənə inanmaz.
Keçmə mənim yanımdan,
Buna ürək dayanmaz.

Dəsmalımda qara var,
Ürəyimdə yara var,
Nə öldüm, nə qurtuldum,
Nə dərdimə çarə var.

Armud budaqda sarı,
Ay qız, sən məndən yarı!
Nə kiçiksən, nə böyük,
Düz könlümə uyarı!

Ah çəkəndə neyləyim,
Halım kimə söyləyim?
Gülməyimə aldanma,
Yaram var – düyüm-düyüm.

Qırmızı yastıq üzü,
Kim bilir sırımızı.
Aramızdan yel əsdi,
Ayırdı ikimizi.

Qara qaşları çatma,
Kırpıqləri ox atar.
Dodaqları bal kimi,
Yanaqları gül satar.

Dam dalında sarmaşıq,
Mən sənə oldum aşiq.
Aya bənzər bənizin,
Hardandı bu yaraşıq?!

Hər qəbahət özündə,
Yoxdur yalan sözümdə.
İki ildir görmədim,
Yaş qalmadı gözümdə.

Qayadan yenə-yenə,
Arxaya dönə-dönə,
Bir könülə od yaxdım,
Ya alışı, ya sönə.

Qərənfil ot deyilmi,
Yarpağı dörd deyilmi?
Sevə-sevə ayrılmaq,
Ürəyə dərd deyilmi?!

Bahar gələr, gələr yaz,
Eyləmə, dilbərim, naz!
Ürəkdən sevirənsənə,
Gəl, könlünü mənə aç!

Alovum var, külüm yox,
Bülbül kimi dilim yox.
Sən yadıma gəlməyən,
Ağlamayan günüm yox!

Yarım bizə gəlsən, de,
Bir üzümə gülsən, de.
Sənə olan sevgimi,
Gözlərimdən bilsən, de.

Bu dağlar ulu dağlar,
Çəşməsi sulu dağlar.
Burda bir qərib ölmüş,
Bilmirsən, kimi ağlar.

Armudun çöpü olar,
Gözəlin rəngi solar.
Heç nəyə heyrlənmə,
Dünyada hər şey olar.

Həyətdə quyu qazdım,
Yar oxudu, mən yazdım.
Məhəbbətin əlindən,
Yol dolaşdım, yol azdım.

Sarı kağız aldırdım,
Paltarları bükməyə.
Məktub yola saldırdım,
Xatirələr deməyə.

Sarı qovun kəsəyəm,
Üstdə tir-tir əsəyəm.
Dostum, bir məktub yolla,
Öpüşlərlə bəzəyəm.

Bizim çəşmə budumu,
İçi dolu sudumu?
Səkkiz ay yol gözlədim,
Mənə sözün budumu?!

Sulardakı qayıqlar,
Oynaşarlar balıqlar.
Hər kəsə toy-bayramdı,
Mənə “yandıq-qındıq”lar.

Rəf üstündə yumurta,
Sən məni, yar, unutma,
Əgər məni unutsan,
Göz yaşını qurutma!

Pəncərədən baxdın sən,
Mənə bir söz atdın sən.
O söz ilə, vallahi,
Ürəyimi yaxdın sən.

Güldanında gül olsun,
İçi dolu su olsun,
Əgər məni aldatsan,
Açmış güllərin solsun!

Kətan köynək dar olar,
Sevdiyin bir yar olar.
Sevdiyin yar yolunda,
Qovğa olar, qan olar.

Yaxana gül taxarsan,
Uzaqlardan baxarsan,
Dərdim az imiş kimi,
Sən də məni yaxarsan.

Nərdivanım qırx pillə,
Qırxına var bir dayaq.
Yarım gəlir desələr,
Nə əl gəzər, nə ayaq.

Köynək önü göy naxış,
Naxışı qarış-qarış,
Mənə gərək olan şey
Bir şirin söz, bir baxış.

Bir üzüyüm var – qızıl,
Barmağıma dar qızıl!
Ölsəm də, ayrılmaram,
Elə qəlbim var – qızıl!

Göydə ulduz saymazlar,
Saçı elə yaymazlar,
On yeddi yaşlı qızın,
İşvəsinə doymazlar.

Ah, göyərçin, göyərçin,
Səs çıxarar dən üçün.
Göy çuxalı, boz atlı
Candan keçər mən üçün.

Göydən yerə nur yağar,
Hər könülə bir damar.
Mənim qəlbim güzgüdən,
Sınsa onu kim yamar?.

Qamçı aldım əlimə,
Toqqa taxdım belimə,
Əgər məni sevirsen,
Baxma yadlar sözüne!

Yaşıl canlıq boyanmaz,
Yar yuxudan oynamaz,
Sevə-sevə ayrılсан,
Buna ürək dayanmaz.

Yol üstündə bir incə
Gəlir yolun boyunca,
Danışmaqdan kar aşmaz,
Sarılmasan doyunca.

Yolda cadulu çeşmə,
Yarım, ondan su içmə!
İçirsənsə, özün bil,
Amma məndən vaz keçmə!

Dalğalandı dağ başı,
Axdı gözümlün yaşı.
O oğlan yoxa çıxdı,
Olmaya mənə qarşı!

Yerin dibi daş-torpaq,
Üzərində dərə-dağ,
Özünü insan bilib,
Məhlədə ol bir çirəq!

Qəhvə içdim fincandan,
Sərxoşam həyəcandan,
Sevsən, səni sevrəm,
Həm ürəkdən, həm candan!

Bazarlardan alınmaz,
Dəsmallara salınmaz,
Belə yaşda, gözəlim,
Eşqdən geri qalınmaz!

Səni mənə versinlər,
Eşqə layiq görsünlər,
Bircə kərə sarılım,
Sonra qoy öldürsünlər!

Qara üzüm salxımı,
Pəncərəmiz bağlımı?
On səkkiz yaşlı oğlan
Aldı mənim ağılımı.

Armud budaqda, yerdə,
Bülbül ötməz hər yerdə.
Tale bizi ayırdı,
İkimiz iki yerdə.

Əzizim hər divanə,
Ayaq qoy nərdivana.
Yar qədrini yar bilər,
Nə bilsin hər divanə.

Qərənfil qatmər¹ oldu,
Ayrılıq yetər oldu.
Bu səfərki ayrılıq
Ölümdən betər oldu.

Papışımın məstinə²,
İynə batmaz üstünə.
Salam deyən yarıma,
Qız almasın üstümə!

İnci ipə düzülər,
Kimlər gördü gözüylə?
Yarımdan vaz keçməyəm
Fitnəçilər sözüylə.

Çubuq bəyə yaraşar,
Qaşı qələmə oxşar.
Yarımın baxışları
Bütün aləmi yaxar.

Aydan da arısan sən,
Sudan da durusan sən.
Gecə təzə ay çıxdı,
O ayın nurusan sən.

Yağmur yağdı sel oldu,
Dərələrdə göl oldu.
Bizim ayrılmamıza
Səbəb yaman dil oldu.

Su səpdim sərin olsun,
Məzarım dərin olsun.
Dünyada yar almadım,
Axirət yerim olsun.

Bağçalarda nazlı yar,
Könlü könlümə uyar.
Sevdiyinə çatmayan
Dünyasına tez doyar.

Bağçada kol bitərmə,
Qız sevdasız gedərmə?
Sevgiylə getməyənin
Göz yaşları bitərmə?!

Alma atdım gəlinə,
Gəlin almaz əlinə.
Heyif o gənc gəlinə,
Düşdü sərxoş əlinə.

Yoldan keç dedim, keçdin,
Sudan iç dedim, içdin.
Çox gözəllər içindən
Könlüm bir səni seçdi.

Sevdim bir gavur qızı,
Qaşları qoç buynuzu.
Oyan, yarım, oyan bax,
Çıxıbdı dan ulduzu.

Üfüqdə dan oyandı,
Torpaq yağmura qandı³.
Qismətimiz bu imiş,
Könlüm sənə inandı.

Zeytun yarpağı bitməz,
Sevgi ürəkdən getməz.
Bu gözlər səni gördü,
Başqasına kar etməz.

Sən məni görməzmisən,
Halımı bilməzmisən?
Uzun illər gözlədim,
Bir ümid verməzmisən?!

Kirpiklərin sanki ox,
Gözəlim, naz-qəmzən çox,
El-obadan anladım,
Səndən mənə xeyir yox.

İp üstündə siləcək⁴,
Bu gün yarım gələcək,
Mənim tək varımı, görən,
Yar yolunda öləcək?!

Eşqimin fərmanı yox,
Dərdimin dərmanı yox,
Gözəllərin içində,
Səndən də yamanı yox.

Sarı qovun dilimi,
Qaçırdım bülbülümü.
Mən yarımdan ayrıldım,
Xəzan etdim gülümü.

Dərə nanələrini,
Üzdüm dənələrini,
Otur, yarım, yanımda,
Dinlə manilərimi.

Dolça aldım əlimə,
Kəmər sardım belimə,
Əgər məni seversən,
Baxma yadlar fəlinə.

Necə aşiq olmayım,
Al yanağı gül kimi!
Necə könül verməyim,
Dodaqları bal kimi!

Tüfəngim dolu saçma⁵,
Qaçma, sevgilim, qaçma!
Ürəyim dolu yara,
Bir yara da sən açma.

Şərab içdim qabaqdan,
Halva yedim tabaqdan,
Nə xeyirli gün imiş,
Yarı gördüm dan çağı.

Bağa saçdım üskülü⁶,
Çiçək açdı gül-gülü,
Yarımı soruşsanız,
Bu məhlənin bülbülü.

Ayaqqabım tərsinə,
Durub geydim düzünə,
Bir kimsədə gözüm yox,
Könlüm yarın özünə.

Sarıldım yar boynuna,
Sonra girdim qoynuna,
Yarın qoynu bağ-bostan,
Ayrılmam belə dostdan.

İpək şalım beldədir,
Saçaqları yerdədir,
Yeddi ildir ayrılıq,
Yenə könlüm səndədir.

Barmağında üzüyüm,
Gecə par-par parıldar,
Mən yarımı görəndə,
Könlüm quş tək pırıldar.

Gözəl çöhrə boyanmaz,
Mənim yarım oyanmaz.
Yarım orda, mən burda,
Buna kimsə dayanmaz.

Bir don aldım ipəkdən,
Bir yar sevdim ürəkdən,
Bilsəydim, sevməz idim,
Oxları yaman dəydi.

Geydiyim yaşıl basma⁷,
Alıb divardan asma!
Mən səni candan sevdim,
Kimsəyə qulaq asma!

Əsər idim, yel olsam,
Bitər idim, gül olsam,
Səni gəlib görərdim,
Qanadlı bülbül olsam.

Al şalım, yaşıl şalım,
Dağları dolaşalım,
Bizlər qovuşammadıq,
Meylimi kimə salım?

Dözdüm illər boyunca,
Həsrətinə doyunca,
Könül səndən ayrılmaz,
Sən mənim olmayınca.

Minməyə bir atım yox,
Almağa da altın yox.
Yaxana milçək qonub,
Milçək qədər baxtım yox.

Bağa girdim, üzüm yox,
Hər gözəldə gözüm yox,
Yarıma bir sözüm var,
Söyləməyə üzüm yox.

Məktub yazdım əlinən,
Saçımdakı telinən,
Görən, qismət olarmı,
Birgə olmaq səninin?

Camelər, mədrəsələr,
Yarın gəlir desələr,
Quş boyda canım qaldı,
Muştuluğa verərdim.

Qərənildən bağım var,
Gözləyəcək ağam var,
Üç gecə-gündüzə də
Bəs edəcək ağım var.

Çölləri dolanıram,
Sular tək bulanıram,
Mənim yarım sağ olsa,
Başına dolanaram!

Uzaqdan minib ata,
Gəl oynada-oynada,
Ay qız, sənin atanı
Edəcəyəm qaynata!

Bağdan su axar gur-gur,
Deyirlər, su uğurdur.
Mənim yarımı görən
Elə bilər ki, nurdur.

Dəryadakı qayıqmı,
O yar mənim tayımmı?
O, yadlar qucağında,
Mən ağlasam, ayıbmı?

Kətan versən, toxuyum,
Kitab versən, oxuyum,
Sənin kimi gözəli,
Gül yerinə qoxluyum!

Dənizdə qum qalmadı,
Balıqda pul qalmadı,
Gənclikdən bir qız sevdim,
Ürəkdə od qalmadı.

Uca qovaq yarpağı,
Qumsal yerin torpağı.
Qız alacaq oğlanın
Əyri durar papağı.

Güləblər şüşələrdə,
Sevənlər meşələrdə.
Hər kəsin yarı gəldi,
Mən qaldım guşələrdə.

Ah, ölüm mən, ölüm mən,
Səni hardan görüm mən?
Yarım, sənin qoynunda,
Bayılaraq yatım mən!

Ay doğar çini kimi,
Nur saçar yeni kimi,
Çox gözələ tuş gəldim,
Görmədim səni kimi!

Dağlarda qar qalmadı,
Ürəkdə qor qalmadı,
Çox şeylər yazar idim,
Məktubda yer qalmadı.

Saydım yarın barmağın,
Barmaqları beş idi,
Öpdüm giləs dodağın,
Elə bil atəş idi.

Qayadan yendim düzə,
Su verməyə nərgizə,
Gedin deyin Sündüzə⁸,
Qızını versin bizə!

Qaya qayaya baxar,
Dibindən sel-su axar,
Mənim yarım gəlmədi,
Həsrət könlümü yaxar.

Kətan köynək biçərəm,
Yol mənimdi, keçərəm,
Nə özgəyə verərəm,
Nə yardan vaz keçərəm.

İki bulaq yan-yana,
Su içdim qana-qana⁹,
Qoy səni doğan ana,
Olsun mənə qaynana!

Dərələrdən çox keçdim,
Sərin suyundan içdim,
Layiqli bir yar tapcaq,
Hər nə varsa, vaz keçdim.

Qərənfil qurutmadım,
Mən səni unutmadım,
Qəlbini incitmədim,
Özgədən yar tutmadım.

Badımcanı aşladım¹⁰,
Doldurmağa başladım,
Sən yadıma düşəndə,
Gözlərimi yaşladım.

Bulaqdan keçəmmirəm,
Suyundan içəmmirəm,
Məhlədəki qızların,
Birini seçəmmirəm.

Uzatdın bir gül mənə,
İylədim, hey iylədim.
Görsəm, könlüm açılar,
Görməsəm, ürək yanar.

Bağçalarda gül varmı,
Gül dibindən yol varmı?
Bir gecəlik qalmağa,
Evinizdə yer varmı?

Aldır¹¹ üzüyüm qaşı,
Yandı ürəyim başı.
Yarım orda, mən burda,
Qurumaz gözüm yaşı.

Üzüyümə qaş gərək,
Nərdivana daş gərək,
Qoca ilə bir tutmaz,
Özüm kimi yaş¹² gərək.

Çini üstdə şəkərim,
Yar yolunda səpərim.
Yarım orda, mən burda,
Xiffətini çəkərim.

Bu dağda duman olur,
Ardında orman olur.
Mənim elə yarım var,
Dərdimə dərman olur.

Çiy süddən qaymaq olmaz,
Gözəldən doymaq olmaz.
Sirrini aç, bilim mən,
Yolçuya uymaq olmaz.

Gecə səhər olunca
Yuxu gəlməz gözümə,
Söz deyən çoxdur sənə,
Girmə yadlar sözüne!

Qayadan sellər axar,
El-oba ona baxar.
Mən səni arzulasam,
Könlümü odlar yaxar.

Alma atdım nar gəldi,
Dalınca da yar gəldi,
Şirin sözlər deyəndə
Dodağından bal gəldi.

Ay doğar çini-çini,
Öpüm ağzın içini.
Hansı budağa qondun,
Könlümün göyərçini?!

Tabaq içində üzüm,
Mənim sənə var sözüm.
Əgər səni almasam,
Tökülsün iki gözümlə!

Yolum düşdü bir bağdan,
Gül üzdüm bir budaqdan.
Kaş ki üzməz olaydım,
Göz açmadım fəraqdan.

Kətanımı uzatdım,
Qıraqların düzəltdim.
Yoldakı qaraltını,
Sevdiyimə bənzətdim.

Atına mindir məni,
Xoş üzlə dindir məni,
Yolunu çox gözlədim,
İndi sevindir məni.

Dam üstündə damımız,
Könüllərdə kamımız,
Gəl qovuşaq, bir olsun,
Hər səhər-axşamımız.

Gəl, qarılqaç, qarılqaç¹³,
Qanadları geniş aç!
Alacaq olsan məni,
Alacaqlar, götür qaç!

Səbət-səbət yumurta,
Yarım, məni unutma!
Əgər geri dönməsəm,
Göz yaşını qurutma!

Yaşıl başlı durnayam,
Bağçalarda durmayım!
Gəlməsən, de, yolunda
Mən boynumu burmayım.

Bu dağlar ulu dağlar,
Dörd yanı sulu dağlar,
Yarım başqasın sevib,
Könül durmadan ağlar.

Axşam olcaq meydana,
Dilbər çıxar seyrana,
Çıxar köy qızlarından,
Mən sevdiyim bir sona.

Sular axdıqca axa,
O qız qapıdan baxa,
Sonra mənnən danışa,
Kimdənsə qorxa-qorxa!

Ağ donun ağ dizindən,
Gəl, bir öpüm gözündən,
Bir öpdürsən gözündən,
Əl çəkmərəm izindən!

Portağalı soymadım,
Yar önünə qoymadım.
Yar gözüünə-qaşına
Baxa-baxa doymadım.

Su qəlbidən axarmı,
Könülləri yaxarmı?
Sevdiyi gözəl olan
Özgələrə baxarmı?!

Arabaya daş qoydum,
Mən bu yolda baş qoydum.
Qonşu köydən yar sevib,
Adımı sərxoş qoydum.

Almanı ata-ata,
Şaftalı sata-sata,
Gözlərimi qan basdı,
Yollara baxa-baxa.

Ağ koftanı geysənə,
Bağlarını düysənə,
Burda gözlədiyimi,
Hənirtidən duysana!

Qırmızı geyməz idim,
Eşq nədi – bilməz idim.
Geydim sevgi donunu,
Bilsəm, heç geyməz idim.

Əlifim nöqtələndi,
Dərdim başdan ələndi,
Yetiş, yetişə bilsən,
Dərmanım sən biləndi.

Havada qaz səsi var,
Başında dalfəsi¹⁴ var,
Bu divarı uçuraq,
Ardında yar səsi var.

Qarpız kəsdim, yeyən yox,
Nə də götür deyən yox.
Mən yarıma qovuşdum,
“Gözün aydın!” – deyən yox.

Minarənin başında,
Gözüm qaldı qaşında,
Hər gün yerin bilinər
Gözlərimin yaşında.

Almalar al-qırmızı,
Hardasan, zalım qızı?!
Əgər səndən ayrılısam,
Sönər bəxtim ulduzu!

Ağacdən bar sallanar,
Sallandıqca ballanar.
Səni görəndə daim
Yanaqlarım allanar.

Evim önü almalıq,
Dəryada oynar balıq.
Hamı kefdə-damaqda,
Mən çəkirəm sevdalıq¹⁵.

Saçları uzun-uzun,
Saçında qaldı gözüm.
Bir söz demək istədim,
Ağzımda qaldı sözüm.

Bağcadan üzüm aldım,
Salxımın uzun aldım.
Gəl gedək əylənməyə,
Anandan izin aldım.

Dənizə dalımmı mən,
Bir balıq alımmı mən?!
Ay qovuşdu, gün doğdu,
Yenə yalvarımmı mən?!

Dağlardan yenməlisən,
Yanıma gəlməlisən,
Ürəkdən sevirənsən,
Halımı bilməlisən.

Gözlərin bir cüt almaz,
Belə gözəl qaş olmaz!
Saçların qap-qaradır,
Yanağın ayparadır!

Ələ qələm aldıqca,
Gözümə yaş dolduqca,
Yara salamlar olsun,
Canımda can olduqca!

Qara bibər aş üçün,
Yandım qələmqaş üçün,
Dəli-divanə oldum,
Bir can alan yaş üçün!

Yol üstündə evimiz,
Sevdiyimi veriniz!
Yarımı verməseniz,
Korlanacaq kefiniz.

Bir torağay olum mən,
Sağ dizinə qonum mən,
Gəlib-gedən yolçudan
Hal-əhvalın sorum mən.

Gəmi gəlir o yazdan¹⁶,
Yelkəni var – bəyazdan¹⁷,
Yarıma bir sözüm var,
İndi deyil, bir azdan.

Su yanında dəsmalı,
Deyir, yarım gələcək,
Mənim tək, görən, varmı
Yar qədri bilən göyçək?!

İlandan doğar ilan,
Yalandan doğar yalan.
Min bir savab qazanar
Kasıbın könlüm alan.

Bağçalarda kəstanə¹⁸,
Yağılar dənə-dənə,
Dünya gözəllə dolsa,
Alacağım bir dənə!

Fındıq deyil, qoz yaxşı,
Çox olmasa, az yaxşı,
Ay tək gözəl gəlindən
Bircə axsaq qız yaxşı.

Köynəyinin düyməsi,
Deyin, ağzın əyməsin!
Sevirən, eləsin sev,
Özgə əli dəyməsin!

Kamandımı, oxdumu,
Məndən könlün toxdumu?
Əgər könlün toxdursa,
Başqa sözün yoxdumu?!

Gəl bazara varalım,
Fındıqla qoz alalım.
Fındıq sənə, qoz mənə,
Gəlin sənə, qız mənə!

Nədir bu dedikləri,
Şəkərdir yedikləri,
Bir-bir düşər yadıma,
Yarımın dedikləri.

Dənizə dalımmı mən,
Bir balıq alımmı mən?
Bu qədər qız var ikən,
Tək-tənha qalımmı mən?!

Ağ donunu geyirsən,
Niyə qüssə yeyirsən?
Yoxsa bir şey olubdu,
Məndən ağz əyirsən?!

Bəyaz köynək dar gəldi,
Ayaz gəldi, qar gəldi.
Gəndən qaraltı görüb,
Elə bildim, yar gəldi.

Gözəl gözəl olanda,
Yanaqları al olar,
Öpsəm giləs ləbləri,
Qaymaq ilə bal olar.

Mərmər daşdan sarayım,
Sən çağır, mən varayım.
Yarımın məktubların
İpəklərə sarıyım!

Şam tək əridi tənim,
Qalmadı səbrim mənim,
Yarım gəzən yerlərdə,
Qazılsın qəbrim mənim!

Bənövşə incə olur,
Ortası qönçə olur,
Yarı gözəl olana,
Ayrılmaq çətin olur.

Ay doğar, gün doğmazmı,
Mənə yar tapılmazmı?
Mən gözəlin ardınca,
Oğlanlar atılmazmı?!

Daş-qaşları taxarsan,
“Yandıq” verib baxarsan.
Dərdim az imiş kimi,
Sən də məni yaxarsan.

Ay doğar, aya gedər,
Ömür-gün zaya gedər,
Yarım yadıma düşsə,
Günüm ah-vaya gedər.

Gəzməyin vaxtı keçdi,
Bir gözəl baxdı, keçdi,
Qara tellər yayılmış,
Könlümü yaxdı keçdi.

Qırmızı gül, sarı gül,
Yarı qönçə, yarı gül,
Tez açılar, tez solar,
Olmayaydı barı gül!

Qar yağar ələk kimi,
Saçların ipək kimi,
Yarın yadlar qoynunda,
Sən dolan külək kimi!

Məktub yazdım oturub,
Ağ kağızı doldurub,
Məktub getdi, mən qaldım,
Daş üstündə oturub.

Qara üzüm yeməli,
Qaragözlüm sevməli,
Ay qız, bir ayaq saxla,
Bir sözüm var deməli!

Göy göyərçin olaydım,
Pəncərəyə qonaydım,
Sən gözəlin yolunda,
Baxa-baxa donaydım.

Üzüyün qaşımisan,
Gözəllər başımisan?
Ay qız, tanış gəlirsən,
Gözümün yaşımisan?!

Mani manini açar,
Mani bilməyən qaçar.
Gəl bir mani söyləyim,
Mani mətləblər açar.

Qarpız kəsdim qırmızı,
Bu gələnin kimin qızı?
Yanağında xalı var,
Deyirsən, dan ulduzu!

Bağçalarda ətir var,
Oğlan varlı, qız kübar.
Varlı olsa-olmasa,
Qızda olar etibar.

Paltarı ütülüdü,
Yaxası bükülüdü.
Nazlı-qəmzəli gözəl
Görən, kimin gülüdü?

Pəncərəm yola baxır,
Yol boyunca su axır.
Hər dəfə yar keçəndə
Ürəyimə od yaxır.

Səbətım dolu xurma,
Ay qız, boynunu burma!
Yana-yana yar sevib,
Sonra onu ayırma!

Qara üzüm ağ olmaz,
Meyvəsi yox bağ olmaz.
Ürəyimin dağı çox,
Axı, bunca dağ olmaz!

Kaman kimi qaşların,
Zeytun kimi gözlərin.
Çox yalvardım, dilbərim,
Kar etmədi sözlərim.

Sığıllardım, öpərdim
Ağca yanaqlarını.
Mey yerinə içərdim
Ballı dodaqlarını.

Al gülüm, qızılgülüm,
Sənə yaraşmaz zülüm.
İkimizi ayırsa,
Ayıracaq bir ölüm!

Araba yolun ot basıb,
Təkərləri pas atıb.
Yarım yadın qoynunda,
Gözlərimi qan tutub.

Yar məhləsi çeşməli,
Gedib suyun içməli,
Yarın ürəkdən sevən
Canından vaz keçməli.

Qızıl sırğanı taxdım,
Çıxıb yollara baxdım.
Yarımı soruşmağa
Düşmənlərimdən qorxdum.

Mani başladım başdan,
Həm kirpikdən, həm qaşdan.
Manilər deyə-deyə
Doymadım qələmqaşdan.

Lələdə qoxu olmaz,
Aşıqdə yuxu olmaz.
Yarım, incitmə məni,
Eşq ilə şaka¹⁹ olmaz

Yarım, məni yaxma, gəl,
Uzaqlardan baxma, gəl!
Gül üstünə o gülü
Yalvarıram, taxma, gəl!

Yaylığımı yellədim,
Görməz olub gəlmədin.
Heyif ki, könül verib,
Kimliyini bilmədim.

Mani, mani, manisı,
Mənim yarım hansıdı?
Yarımı soran olsa,
Yaşıl donlu pəridi.

Bir daş atdım şüşəyə,
Yarım çıxdı eşiyə.
Könlümə gəzmək düşüb,
Gəl, gedəlim meşəyə!

Evim önündə qaya,
Baxmadım doya- doya.
Ömür keçdi tükəndi,
Günləri saya- saya.

Bağcanın almasına,
Xoş hava çalmasına,
Dözəmmərəm yarımın
Qüssəyə dalmasına.

Yar yuxudan oyanmaz,
Dərdlərimi duyammaz.
Sevə-sevə ayrılсан,
Buna ürək dayanmaz.

Çöldə bitər göy nanə,
Topladım dənə-dənə.
Əvvəl sevib mərdanə,
Sonra oldum divanə.

Axar bir su olum mən,
Bağcanıza dolum mən.
Yox demə canım- gözüm,
Qoy nişanlın olum mən!

Qaşların oydu məni,
Gözlərin soydu məni.
Sonda canım almadan,
Yaralı qoydu məni.

Araba yollardadı,
Sağlarda, sollardadı.
Mənim fikrim-xəyalım
O qara xallardadı.

Qərənfil olarsansa,
Ətirlə dolarsansa,
Göz üstündə saxlaram,
Mənimki olarsansa!

Göydə ulduz yüz altmış,
Qələm qaşların çatmış.
Aləmləri torpaqdan,
Yarı nurdan yaratmış.

Ağ yaylığın ağılığı,
Ləkədən irəqlığı.
Qəmin-kədərini bircə
Yarımın uzaqlığı.

Gözləri zeytun kimi,
Saçları altın kimi.
Bir yar sevdim, yolunda
Ağlaram yetim kimi!

Ayrılıq qəmin-dərdin
Verəndə bir-bir versin.
Dözləcək yar deyil,
Allahım səbir versin!

Nənə qatdım aşımə,
Yarım çıxı qarşıma!
Qələmqaşım gəlmədi,
Nə gələcək başımə?!

Çiçəklərin bəyazı,
Reyhan əkdin hər yazı.
Ayrılıqda keçirdim
Hər qışı, hər payızı.

Buğda əkdin çöllərə,
Sovurmadan yellərə,
Doldurduqca qablara,
Gözüm baxar yollara.

Qaya dağa yan verər,
Qızıl-gümüş şən verər,
Qız olsun, oğlan olsun,
Sevdiyinə can verər.

Əlimi vurdum dizimə,
Zülüm etdim özümə.
Hər gün gördüyüm yarın
Həsrət qaldım üzünə.

Kaftanım güllü-güllü.
Su axar lilli-lilli.
Yarım orda, mən burda,
Bunun axırı bəlli.

Dağlar başın qar aldı,
Səbir kasam daraldı.
Yar gözləyə-gözləyə
Gözüm kökü saraldı.

Sevda nədi, qanıram,
Sevdiyimi danmıram.
Qismət özgənin imiş,
Mən bir ona yanıram.

Gül əkdin, tikan bitdi,
Ümidlər bir-bir itdi,
Vədəni mənə verib,
Özü özgəyə getdi,

Qaladan atlı gələr,
Bir cüt qanadlı gələr,
Asta-asta dediyi
Sözləri dadlı gələr.

Qar yağar kürək- kürək²⁰,
Yarım nə vaxt gələcək?
Bu həsrəti çəkməyə
Dəmindən ürək gərək.

Gözlərim gözlərinə
Alışa bilmir nədən?
Sözlərim sözlərinə
Qovuşa bilmir nədən?

Köyümün qovaqları,
Yaşıldır yarpaqları.
Yarım orda, mən burda,
Cingildər qulaqları.

Su axar incə-incə,
Dilbərim, kefin necə?
Bir az da səbir elə,
Mən yetişib gəlincə.

Bu nə gediş-gəlişdir,
Ağzında qızıl dişdir.
Sevməyə hər kəs sevrər,
Sevilmək başqa işdir.

Doymaq olmur əvvəldən
Sənin kimi gözəldən.
Bilsəydim könlün yoxdu,
Sevməz idim əzəldən.

Qaradır qaşım mənim,
Kiçikdir yaşım mənim.
Uşaqlıqdan bələda
Təlsiz başım mənim!

Ormanda ötər bülbül,
Bağçalarda açar gül.
Mənim dərdimi çəkmə,
Səndən ayrıldı könül.

Su axar büllur-büllur,
Götür dolçanı, doldur.
Yarımı görmədiyim,
Az yox, on iki ildir.

Bağa girdim, üzüm yox,
Anasından izin yox.
Yarım balacasıdır,
Böyüyündə gözüm yox.

Qızılqülüm solmasa,
Yar həsrəti olmasa,
Başqasını sevrədim,
Səndən könlüm dolmasa.

İki könül bir olsa,
Həsərət bitərmə, görən?
İki baş bir yastığa
Bir gün yetərmə, görən?!

Sən də geydin qırmızı,
Mən də geydim qırmızı.
Qoy bəxtimiz gül açsın,
Ey könlümün yalqızı!

Mən burda çəkirəm ah,
Yaxdıcı könlümü dağ,
Nəzir- niyaz paylaram,
Sən qayıdan günü sağ!

Həyatində nanəyəm,
Yel əssə, pərvanəyəm.
Bəlkə, məndən küsüb yar,
Yolunda divanəyəm.

Gümüş kəmər, incə bel,
Aparmasın əsən yel.
İki könül bir olsa,
Dil taparıq, yaxın gəl!

Nar yedim, heyva yedim,
Gözəl sənə nə dedim?
Sənin yolunda yanan
Bir şam kimi əridim.

Başımdakı şal deyil,
Naxışları al deyil.
Eşq yolun asan sandım,
Çox da asan yol deyil.

Saçımı uzun hördüm,
Yarım keçəndə gördüm.
Onun kimi zalıma
Mən necə könül verdim?

Ürəyim qana doldu,
Qəlbimin gülü soldu.
Axırda taleyimiz
Leyli- Məcnun tək oldu.

Ürəyimdə yanıqdır,
Əlimdəki pambıqdır.
Məni yardan ayıran
Mürdəşirə layiqdir.

Mən bir yalqız quş idim,
Köksünə qonmuş idim.
Niyə əldən buraxdın,
Mən sənin olmuş idim.

Gümüş kəmər belində,
Şirin sözlər dilində.
İkimizə bir bəxt var,
O da sənin əlində.

Yol boyunca heyvalıq,
Dəryada saysız balıq.
Göz açandan görmədim
Belə müşkül sevdalıq²¹.

Qara qoyun quzusu,
Bəyaz olur bəzisi.
Anacan, belə imiş
Alnımızın yazısı.

Alnının çapıqları,
Xoş gəlir qılıqları.
Mən görəndə gənc idi,
İndi çıxıb bıqları.

Qara dağda bağ olmaz,
Qara üzlü ağ olmaz.
Qohumdan qız alanın,
Ürəyində yağ olmaz.

Qələm alsam əlimə,
Kəlmə gəlməz dilimə.
Məhəbbət yaxşı şeydir,
Tuş gəlsən dil bilənə!

At aldım nalına bax,
Sonra yalınına bax.
Yarından ayrılanın
Bir günlük halına bax.

Axar sular durulmaz,
Göz yaşlarım qurumaz.
Sevən ürək yarını
Gözləməkdən yorulmaz.

Göydə ucar leyləyim,
Qəlbimdə var diləyim.
Qara gözlü yarımın
Quçağında öləyim!

Alma aldım, nar imiş,
Buz dediyim qar imiş.
Qarşımdakı xəyal yox,
Gözlədiyim yar imiş.

Qoşa- qoşa ulduzlar,
Nə gözəldi bu qızlar!
Xəyalıma gətirsəm,
Bağrımın başı sızlar.

Dəryada su qalmadı,
Balıqda hey qalmadı.
Mən yardan ayrı düşdüm,
Kimsə yada salmadı.

Sıra-sıra göy nanə,
Düzərəm dənə-dənə.
Yarım gedib nə vaxtdan
Qalmışam yana-yana.

Su üstündə qayıqlar,
Su altında balıqlar.
Bizə həsrət oğlanlar
Görən, harda qalıblar?!

Al çiçəklər əlimdə,
Yoxdur yalan dilimdə.
Həsrətindən üzöldüm,
Güc qalmadı belimdə.

Budağa dəsmal sərdim,
Yadıma düşdü dərdim.
Sevdiyim çağırıydı,
Arxasınca gedərdim.

Dərdliyəm, dərəliyəm,
Soruşma haralıyam.
Gülər üzümə baxma,
Ürəkdən yaralıyam.

Papağım deşmə-deşmə,
Bığlarım eşmə-eşmə.
Ay qız, məni sevirsən,
Xalqın dilinə düşmə!

Çıxdın mənim qarşıma,
Gözüm doldu yaş ilə.
Bu nə idi, bilmədim,
Birdən gəldi başıma.

Bağları giləslədi,
Qırmızı, bəyazlıdı.
Xalq nə deyirsə, desin,
Mənim yarım nazlıdı.

Gözlərin qarasına,
Gül qoydum arasına.
Sevdiyim məlhəm olsun
Könlümün yarasına!

Yaxın dağın maralı,
Sevdiyim yar oralı.
Keçib gedər yanımdan,
Məni qoyub yaralı.

Qoyunlar quzu ilə,
Yolların tozu ilə.
Mən yardan ayrılıram,
Düşmənlər sözü ilə.

Ay doğar, ay atlanır,
Bu dərdə kim qatlanar?
Mənim ah-fəğanımdan
Səmələr bulutlanır.

Doyunca tut yeyirsən,
Su verib bəsləyirsən.
Belə gözəl yarın var,
Daha nə istəyirsən?!

Əlimdə bir dəstə gül,
Günə çıxsam solacaq.
Bu sevdanın, ey bülbül,
Axırı nə olacaq?!

Yollarda daş qalmadı,
Gözümdə yaş qalmadı.
Dərdimi başa düşən
Bircə sirdaş qalmadı.

Evimizin arxası,
Axar suyun yaxası.
Yarım mənim ürəyim,
Ürəklərin yuxası.

Günəş nurun saçarmı,
Çən-dumanlar qaçarmı?
Bu gün yarım gələcək,
Yollar çiçək açarmı?!

Əl uzatdım əlinə,
Qoy sarılım belinə!
Canım qurban olaydı
Sənin şirin dilinə!

Gecə qaranlıqdı çox,
Hansı yoldan gedim mən?
Sevdiyim yar burda yox,
Necə səbir edirəm mən?!

Qonşu bağda ağ alma,
Çalış, ona göz salma.
Əgər gözüň düşübsə,
Onda yolundan qalma.

Məktub yazdım, yaz idi,
Kağızım bəyaz idi.
Bağışla, sevdiciyim,
Mürəkkəbim az idi.

Paltar yuyub sıxan qız,
Cilvələnilib baxan qız!
Verdiyi sözdən çıxıb,
Ürəyimi yaxan qız!

Yazı yazdım buraya,
Gələmmərəm oraya.
Mümkündürsə, siz gəlin,
Bəxtimizi arayacaq!

Qəm-qüسسə cəngindəyəm,
Bilmirsən nə gündəyəm.
Ya gəl, ya bir məktub yaz,
Atəşlər içindəyəm!

Əlimdə al qərənfil,
Sevdaya düşdüm qəfil.
Söylə, bir də gəlməyin
Ay çəkəcək, yoxsa il?!

Kətan köynək yaraşar,
Yaxası gen, qolu dar.
O qızın oğlanı yox,
Öyməyimin yeri var.

Mən yarımdam doymaram,
Xəyalı vermir aram.
Bu sevdanı, ölsəm də,
Yarı yolda qoymaram!

Pəncərə önü yol olsun,
Yol kənarı gül olsun.
Sevən könül sevənə
Ömür boyu qul olsun!

Sarı qovun gətirdim,
Niyyətimi bildirdim.
Alacaqsan, al məni,
Lap ağlımı itirdim.

Suyu vurdum çəmənə,
Su həsrətin çəkənə.
Kəpənək olub qonum
Yaxandakı düymənə.

Səbətdə sarı alma,
Yadıma yarı salma.
Könül, yar bizi atdı,
Xəyalına çox dalma!

Qərənfil dənə-dənə,
Nə zülm etdin sən mənə.
Zülm etdiyini bilsəm,
Könül verməzdim sənə.

Yağışdan yer islanar,
Didələrim yaşlanar.
Yağış yağsa, elə bil
Dərdim təzdən başlanar.

Yaylaqda bir atım var,
Minməyə muradım var.
Yar görməyə gedəndə,
Elə bil qanadım var.

Bilirsən diləyimi,
Ən şirin istəyimi.
Göz vurub, qaş oynadıb,
Yandırma ürəyimi!

Budaqdakı albalı,
Budağından almalı.
Özgə alsa, nə olar
Göz dikənin əhvalı?!

Tufan qopar, dayanar,
Yatanlar gec oyanar.
Yad sözünə inanan
Böhtan odunda yanar.

Həyatimin narı var,
Üzərində barı var.
Ellər nə deyir desin,
Könlümün bir yarı var.

Arx qırağında çiçək,
Açıbdı ləçək-ləçək.
Gəl, yalqızım, barışaq,
Ayrılığa son verək!

Kətan köynək biçim mən,
Yol veriniz keçim mən.
Sevgilim nişanlanmış,
Zəhər verin, içim mən!

Qayadan yendim bu gün,
Əlimdə qızıl kuzəm.
Hər gün gördüyüm yarı
Nə bu gün gördüm, nə dün.

Qaya dibində çokraq,²²
Sən gül olsan, mən yarpaq.
Gəl qovuşaq, düşmənin
Başına küllü qoyub.

Bağçamızda ağ çiçək,
Arasında al çiçək.
Al çiçəyi taxaram,
Yar yoluna baxaram.

Yaşıl geymə, yanarlar,
Səni yalqız sanarlar.
Dostumdam çox düşmənim,
Sırrimizi qanarlar.

Bağçası bağ içində,
Bağı duman içində.
Mən sevdim, yadlar aldı,
Qaldım zindan içində.

Dəsmal asdım dirəkdən,
Bir yar sevdim ürəkdən.
Bilsəydim, sevməz idim,
Sevgilim deməz idim.

Məni sevsən həsrəti
Xəyalına gətirmə.
Könlündəki niyyəti
Özgələrə bildirmə.

Saçın darayan gözəl,
Məni arayan gözəl.
Qəlbimdə bir kamım var,
Ona yarayan gözəl!

Sağım dəstə-dəstə gül,
Solum dəstə-dəstə gül.
Sənə çatsam, olacaq
Yolum dəstə-dəstə gül!

Yuxarıdan aşağı,
Dağ yolunun qırağı,
Qız axtaran oğlanlar
Yan qoyarlar papağı.

Çiçəkləri axırda
Suya qoy ki, solmasın.
Sən orda dur, mən burda,
Arada göz olmasın!

Fırlanaram, dönərəm,
Qəlbi yerdən yenərəm.
Sən olanda nur saçıb,
Olmayanda sönərəm!

Bulaq üstə iki qız,
Biri ay, biri ulduz.
Hansı məni bəyənsə,
Onu sevərəm yalnız!

Həyə-t-bacam gül-çiçək,
Yar gözlərəm sevincək.
Deyirlər ki, bu səfər
Birdəfəlik gələcək.

Qaranquşlar havada,
Gözüm qalıb səmada.
Heç bilmədim başıma,
Hardan gəldi bu sevdə!

Dar cığırda gedərəm,
İstəyimə yetərəm.
Sevdiyimə yetməsəm,
Mən yetimdən betərəm!

Quzulu qoyun mələr,
Quzusunu çağırar.
Nişanlım nə vaxt gələr.
Dərdlərimi dağıdar?!

Bahar gəldi sevincək,
Bağçalar çiçək-çiçək.
Anama gəlin olsan,
Taleyimiz güləcək.

Qaşların çatma-çatma,
Gülə-gülə oynatma!
Mənə şirin vədləri
Verdiyini unutma!

Mani, mani, manilər,
Misli yox dürdanələr.
Yaşıl geyər, al deyər,
Qızlar ilə gəlinlər.

Gecənin ay işığı,
Yerlərin yaraşığı.
Sevda yolu sevinclə
Kədərini qarışığı.

Çayda üzər qayığım,
Səncən mənim varlığım!
Xalq nə deyir, qoy desin,
Sənsən mənim balığım!

Mani, mani, manim yox,
Mən öksüzəm, anam yox.
Bu sevdalı dünyada
Qeydimə qalanım yox.

İşvəli baxışları,
Odlara yaxışları,
Ürəyimə məlhəmdir
Yarımın alqışları.

Heç dilimdən qoymadım,
Xəyalından doymadım.
Xəyanət ağusunu
Bu günəcən dadmadım.

Muncuqdakı dənələr,
Dəstə-dəstə manilər.
Xoşbəxt olsunlar bəri
Gözü yaşlı analar!

Çayın dibi daş-qaya,
Məni saldın bəlaya.
Ardınca gəzə-gəzə,
Getdi əməyim zaya.

Mərmər qaya oyulmaz,
Yar yuxudan ayılmaz.
Sevdasından ötəri
Bu dünyaya doyulmaz.

Tək-tənha qalacaqsan,
Sarılıb solacaqsan.
Anan sözünü verib,
Sən mənim olacaqsan!

Yol yeniş, yolum yeniş,
Xurcunum dolu yemiş.
Yarıma pay yolladım,
O da evdə yox imiş.

Nanə əkdim, gül bitdi,
Bağımda bülbül ötdü.
Ayrı düşdüm gülümdən,
Yarım getdi əlimdən.

Al donda mavi düymə,
Yenə düşdün könlümə.
Sən könlümə düşəndə
Qəm çökər ürəyimə.

Ay doğar ay dalınca,
Gün gələr gün dalınca.
Gözüm yollarda qalıb,
Yarımın sorağında.

Bir qayadan keçirəm,
Qanadım yox, uçuram:
Xəyallar güc verəndə
Sanki qanad açıram.

Qapı ağzında daşdı,
Sevdiyim çatmaqışdı.
Mən yarımı gözlərkən,
Gözümdən gələn yaşdı.

Bağa girdim, üzüm yox,
Daha sənə sözüm yox.
Həsrətini çəkməyə
Artıq məndə dözüüm yox.

Bu gələn bizim yarmı,
Eşqinə vəfadarmı?!
Bir gecəlik qonağam,
Evinizdə yer varmı?!

Yol gedən sənəm idi,
Qaşları qələm idi.
Mənə baxmayan vaxtda
Qəlbimdəki qəm idi.

Qərənfilim, şəkərim,
Sən deyəni əkərəm.
Təki mənə unutma,
Hər qayğını çəkərəm.

Qəhvə qoydum təndirə,
Qəm-qubarı yendirə.
Yar məni dindirmirdi,
Bəlkə, indi dindirə.

Kol üstündə bir yuva,
İçində ətcəbala.
Yuva qurmaqdan yana,
Daldım şirin xəyala.

Suya ayaq salladım,
Qəm-kədərlə qalmadım.
Uzaqdakı yarıma
Məktub yazıb yolladım.

Al çubuqla yer qazdım,
Qazaraq mani yazdım.
Bilsəydim vəfasızsən,
Sənə aşiq olmazdım!

Almısan, bəyazmısan,
Haralarda azmısan?
Hər gün məktub yazardın,
İndi niyə yazmırsan?

Siz mənə vəfadarsız,
Dostlar, mənə anarsız!
Ürəyimdə atəş var,
Yanaşmayın, yanarsız!

Dərya dibi dərin di,
Göy suları sərin di.
Görən, bu qızıl balıq
Hansı bəxtəvərindi?!

Hər nə etsək, duyarlar,
Hər tərəfə yayarlar.
İşləri ayırmaq di,
Bizə necə qıyarlar?!

Çiçək kimi bitmədim,
Yar dalınca getmədim.
Anamın xatirinə
Muradıma yetmədim.

Qu tükündən yastığım,
Ey bağrıma basdığım!
Niyə salam vermirsən,
Hamı yaxın dostluğun?

Sevdiciyim hardadı,
Bəlkə də, yollardadı.
Ya xəyalında mənəm,
Ya da yad qollardadı.

Ürəyimin bircəsi,
Hardansa gəlir səsi.
Dünyada ən şirin şey –
Yar səsi, yar nəfəsi!

Budaqda cüt albalı,
Axıb süzülür balı.
Yarım getdi, gəlmədi,
Mən gəzirəm havalı.

Çatdır məni baxtıma,
Məhəbbətin taxtına.
Nə durmusan uzaqda,
Bir gəlsənə yaxına!

Mani, mani, manimdən,
Yarım keçdi yanımdan.
O məndən küsən andan
Ayrılmışam canımdan!

Qaya dibin ot basdı,
Bağrım başın od basdı.
Vədə verib gəlmədin,
Hər yanıma dərd basdı.

Qaz gedər qalxa-qalxa,
Boynunda qızıl halqa.
Mən yarımə qovuşsam,
Sarı qızıldan payla!

Al, bu yadigarı al,
Baxıb məni yada sal.
Gedər oldum uzağa,
Gözəlim, sağlıqla qal!

Suya getdim təzədən,
Su tökülər kuzədən.
Dünya malın versələr,
Sənə dəyişməyəm mən.

Bər-bəzəkli yəhərin,
Hansı səmtə səfərin?
Sağ gedib, salamat gəl,
Tər lan olsun kəhərin!

İçim doldu qarğışa,
Yoldaş oldum bayquşa.
Ya adam kimi yaşa,
Ya da biryolluq boşa!

Qiyəti yox, misli yox,
Köynək gördüm yaxasız.
Məni qoyub getdi bir
Vədəsinə vəfasız.

Gedirəm qaça-qaça,
Sevgilimin dalınca.
Elə tez ötüb getdi,
Bir baxmadım doyunca.

Qarşıdan gələn gözəl,
Halımı bilən gözəl,
Özgəyə könül vermə,
Sənin yarın mən, gözəl!

Məktublar yaza-yaza,
Çatacağam arzuma.
Məndən salam söyləyin
Qırmızı yanaq qıza.

Qazan qaynamaz oldu,
Bahar oldu, yaz oldu.
Mənim könül verdiyim
Mənlə oynamaz oldu.

Sən də yetim, bənövşə,
Mən də yetim, bənövşə!
İkimizin dərini
Kimə deyim, bənövşə?!

Uzaqdan gəmi gəlir,
Könül həmdəmi gəlir.
Neçə illik yaramın
Bircə məlhəmi gəlir.

Özüm etdim özümə,
Tikan batdı dizimə.
Yarıma deyın, daha
Görünməsin gözümə!

Quş uçurdum yazımdan,
Ayrıldım şahbazımdan.
Heç kəsə tuş gəlməsin
Mənim alın yazımdan!

Bir gülürüz yolunda,
Bir şirin söz yolunda,
El bilir, nələr çəkdim,
Bir qaragöz yolunda!

Biz tərəfin qızları
Çox zaman al geyərlər.
Yandırmaq üçün yarı
Al üstə şal geyərlər.

Günəş nuru sovuşar,
Qaranlığa qovuşar.
Yarımın gözlərinə
Baxan gözlər qamaşar.

Sən də geydin alını,
Mən də geydim alımı.
Görənlər köks ötürür,
İkimizin halını.

Mavi, mavi, mavidir,
Söylədiyim manidir.
Yanımda sən olanda,
Bu bəxt mənə kafidir.

Qayanın üstündə ay,
Qabağından axar çay.
Hər kəsə qismət olsun,
Sevda kimi şirin pay!

Kuzəni vurdum yerə,
Səsə diksindi dəre!
Dağ da dözə bilməzdi
Mənə gələn xəbəre!

Gün gələr şüasından,
Yarpaqlar arasından.
Mənim yarım uzaqda,
Qorxuram qarasından.

Qablarımı doldurdum,
Bulaq başında durdum.
Bir vəfasız yolunda
Gül üzümü soldurdum.

Qağayı dəstə-dəstə,
Dolaşar dəniz üstdə.
Könlüm qızlar içindən
Bircə gözəli istər.

Səmada qara bulud,
Dolular noxud-noxud.
Bircə dəfə gəlmədin,
İndi biryolluq unut!

Payıza nar yaraşar,
Qışlara qar yaraşar.
Sənin kimi gözələ
Mənim tək yar yaraşar.

Qaşları qara gözəl,
Gedirsən hara, gözəl?
Sınıq qəlbimə barı,
Sən vurma yara, gözəl!

Donluğu qatmaqatdı,
Mindiyi qaşqa atdı.
Naz ilə, işvə ilə
Məni yaman aldatdı!

Mən gedirəm, ağlama,
Keç, yolumu bağlama.
Çəkdiyim əzab yetər,
Ürəyimi dağlama!

Yarım, məni ağlatma,
Düşmənlərim bilməsin.
Mənim bu əhvalıma
Sevinməsin, gülməsin!

Çay boyunca qamışlıq,
On altıda tapışdıq.
On yeddidə sevişib,
Məktublardan yapışdıq!

Yumurtanın sarısı,
Yerə düşdü yarısı.
Bilməzdim, bağınızın
Hündür imiş barısı!

Alma verdim, dişlədin,
Qalanını yemədin.
Bağınızda işlədib,
Bir şirin söz demədin.

Cəvizin qabığından
Əllərim qara oldu.
İşvəli baxmağından
Ürəyim yara oldu.

Taxçalarda ağ çini,
Ürəkdən sevdim səni.
Nə deyirlər, desinlər,
Soyudammazlar məni.

Bahar idi, yaz idi,
İşim yazhayaz idi.
Məktubu çox yazardım,
Ağ kağızım az idi.

Manilər gətirirəm,
Məktubu bitirirəm.
Sən üzbəüz gələndə
Özümü itirirəm.

Sacın üstündə çörək,
Yanıb kül olma, ürək!
Çox dərdlərə dözmüşəm,
Buna da dözüüm gərək!

Sarı çiçək saraldar,
Qırmızı gül güldürər.
Əlim məktub qaralar,
Sevdiyimi bildirər.

Kamanı çala-çala,
Tək-tənha qala-qala,
Yar mehrini özlədim,
Yadıma sala-sala.

Köhlənini nalladı,
Həvəs ilə çulladı.
Özü hara, kim bilir,
Məni evə yolladı.

Kamanmıdı, oxmudu,
Bir qız bizə çoxmudu?!
Minnət ilə verdilər,
Məhləmizdə yoxmudu?!

Qara-qara qazanlar,
Qara yazı yazanlar.
Arzusuna çatmasın
Aramızı pozanlar!

Əynimdəki al deyil,
Başımdakı şal deyil.
Sevdasız mənim halım
Dözləcək hal deyil!

Özgəsini sevirsən,
Sevdiyini demirsən.
Verdiyin vədlərinin
Heç qəmini yemirsən.

Yaşıl geysəm, yaraşar,
Arzu-kamla qarışar.
Küsdürdüyüm sevgilim
Bir gün gələr, barışar.

Gün çıxar, qar əriyər,
Gün vurar, yer quruyar.
Sevgilim də duymasa,
İstəyimi kim duyar?!

Yalqıza yalqız gərək,
Ya ay, ya ulduz gərək.
Gül kimi qardaşıma,
Çiçək kimi qız gərək!

Qoynum dolu çiçəkdi,
Mənim yarım göyçəkdi.
Bircə onu bilmirəm,
Nə vaxt evlənəcəkd.

Arzular qovaq kimi,
Yellənər bayraq kimi.
Sevdiyim gəlib-gedər,
Utancaq qonaq kimi!

Evlərimiz yan-yana,
İstəmirəm qaynana.
Qaynananın dili var,
Odsuz-ocaqsız yaxar.

Hər gün yoldan keçirsən,
Niyə salam vermirsən?
Qaş-qabağın açılmaz,
Yoxsa daha sevmirsən?!

Donundakı ilmələr,
Açıq qalan düymələr.
Sənə bəs etməzmi bu
Qəlbimdəki lərzələr?!

Gedənə bax, gedənə,
El içində bir dənə.
Tanrın səni yaratmış
Bir sevgiyə, bir mənə!

Fidan əkdim həyətə,
Bir gül kimi niyyətə.
Gəl, ikimiz qovuşaq
Ömürlük məhəbbətə!

Budaq üstə badamlar,
Qoy görməsin adamlar.
İnan mənə, yalqızım,
Səndən başqa kimim var?!

Səkkiz atın birini
Minərəm yəhərləyib,
Bu sevdanın sirrini
Saxlaram səni deyib!

Qarşıda²³ qovun şirin,
Yar ilə oyun şirin.
Həmişə olmasa da,
Hərdən qol-boyun şirin.

Sarı dəsmal, al dəsmal,
Ortasında ağ dəsmal.
Ömür-gün keçib gedir,
Alacaqsan, indi al!

Ev içində sandığım,
Sandıqda ağ pambığım.
Sirrimizi bildirmə,
Sənsən tək inandığım.

Bağlara yaz yaraşar,
Qızlara naz yaraşar.
Sənin kimi sonaya
Mən tək şahbaz yaraşar.

Yağmurdan doymaz torpaq,
Günəşdən doymaz qıyaq
Sevda elə şeydi ki,
Çətindir ondan doymaq

Axdım, axdım, duruldum.
Ay qız, sənə vuruldum.
Səhər-axşam yolunu
Gözləməkdən yoruldum.

Ağacda çoxdu budaq,
Budaqda nə çox yarpaq.
Bir sevgi kitabında
İkimiz qoşa varaq!

Gedirəm deyirsən, get,
Arzu-muradına yet.
Mən səni saxlamıram,
Nə bilirsən, onu et!

Aç qapını, girim mən,
Dediyni verim mən.
Bilmirəm qızlarının
Hansı birin sevim mən.

Bir gün gələr, gül kimi
Saralarsan, solarsan.
Belə incitmə məni,
Sonra peşman olarsan!

Qarşından qovun aldım,
Ləzzətinə mat qaldım.
Gözlədim, yar gəlmədi,
Qovun kimi saraldım!

Qəhvə tökdüm fincana,
İy yayıldı hər yana.
Bilsəydim gəlməyəsən,
Qıymazdım şirin cana.

Qərənfil al-al oldu,
Ortası xal-xal oldu.
Söz verən vəfasızın
Gəlməyi xəyal oldu.

Ay doğar, nurun saçar,
Gecənin sirrin açar.
Sevmədiyim əl çəkməz,
Sevdiyim məndən qaçar.

Al geyinib gəzərəm,
Çevrələri bəzərəm.
Bir vəfalı yar tapsam,
Qabağında əsərəm.

Bağçadan gül üzümərəm,
Saçlarıma düzmərəm.
Yarım başqasın tapıb,
Mən bu dərdə dözmərəm.

Kətan köynək biçərəm,
Yar yolundan keçərəm.
Yarım qarşıma çıxsa,
Başına and içərəm.

Səhrada gül bitərmə,
Şeyda bülbul ötərmə?!
Bir-iki dəfə görmək
Sevgi üçün yetərmə?!

Atəş yanar qor olar,
Düşmən gözü kor olar.
Sevdiyindən əl çəkən
Yanıb, yanıb, qovrular.

Quş deyiləm, uçam mən,
Qapınızdan keçəm mən.
Bu qədər qız içindən
Bircə səni seçəm mən!

Süfrə aç miz üstünə,
Nəyin var, düz üstünə.
Vəfasızlar vədəsi
Yazılıb buz üstünə.

Uzun yol sona çatır,
Yarım məni qarşılar.
Beş illik sevgimizi
İndi bilib, qarşılar.

Ev qabağı çəmənzar,
Evdən çıxar bir dildar.
Bir söz deyim, incimə,
Gözəl, səndə gözüm var!

Dənizi keçəmmərəm,
Suyu şor, içəmmərəm.
Yar sevməkdən qorxuram,
Həsrətin çəkəmmərəm.

Bostanımda kələm var,
Kələm içində nəm var.
Məhəbbət gözəl şeydi,
Ayrılıqda sitəm var.

Bu qaydadır əzəldən,
Yarpaq çıxmaz xəzəldən.
Anama gəlin gərək
Bir bakirə gözəldən.

Almanın iyinə bax,
Onu kim qoxlayacaq?
Alma kimi al yanaq,
Səni kim saxlayacaq?!

Gedən gəmi qayıtmaz,
Gənclik dəmi qayıtmaz.
Sevib, könül verdiyin
Qəlb həmdəmi qayıtmaz.

Quş kimi qonar idim,
Pəncərəndə gül olsa.
Gəlib ovudar idim,
Yer altından yol olsa.

Ocağın başı hislidi,
Qaynanam mənə hirslidi.
Qaynanam hirslı olsa da,
Qızı istiqlıdı.

Arabaya mindirdim,
Söyüd altda yendirdim,
Yarımı özləmişdim,
Bir doyunca dindirdim.

Yol veriniz keçim mən,
Dostlar, hansın seçim mən?
Sizlərlə bir gözəlin
Bəxti üçün içim mən!

Arabamda yer yoxdu,
Mənə layiq yar yoxdu.
Olmursa, heç olmasın,
Bu dünyada qız çoxdu.

Ələnməmiş ələyim,
Mənim gözəl mələyim!
Sən mənim ol, mən sənin,
Sakit olsun ürəyim!

Qara xurma şirindi,
Bulaq suyu sərinli.
Sudan gələn bu əsmər
Hansı bəxtəvərindi?!

Bağınız almalıdı,
Hüsnünə dalmalıdı.
Sən tək gözəlin, vallah,
Yanında qalmalıdı.

Qovaqlar budaqlarnan,
Budaqlar yarpaqlarnan.
Sevdiyim gündən- günə
Gözəlləşər, allanar.

Əlimdəki güldəstəm,
Ölləm səni görməsəm!
Səni deyib dərdiyim
Bu gülləri verməsəm!

Portağalı oydundu,
İçinə gül qoydundu?
Deyirsən, çox sevirsen,
Bir görüşlə doydundu?!?

Dam üstündə bir gözəl,
Görəsən, kimi gəzər?
Əlində bir qızılgül
Kimi arar o dilbər?

Bağçalardan izlədim,
Səhərəcən gözlədim.
Xəyalına da gəlməz,
Səni necə özlədim!

Köynəyin ipəkdəndi
Düyməsi sümükdəndi.
İnansan, inanmasan,
Sevdiyim ürəkdəndi.

Sarmaşığım sarıldı,
Yanar ürək yarıldı.
Gedəcəyin söylədi,
Qol-qanadım qırıldı.

Sağ əlimdə mərcanım,
Qəm yemə, mənim canım!
Səni görəndə daim
Hədd bilmir həyəcanım!

Baharımsan, yazımsan,
Mənim alın yazımsan.
Mani deyib köksümdə,
Yanar könül sazımsan!

Qəhvə qoydum üstünə,
Yar yetişməz tüstümə.
Yetişməsə tüstümə,
Çatar külüm üstünə.

Dilicanın təkəri
Mıx girsə də, boşalmaz.
Üstünün gözəlləri
Bir-birinə oxşamaz.

Ağacı oyammadım,
Adımı qoyammadım.
Sən məndən doydun, amma
Mən səndən doyammadım!

Qarşının çöllərində,
Amunun²⁴ lillərində,
Mən səni unutmadım
Ayrılıq illərində!

Yun üstündə marama²⁵
Qara gözlüm, ağlama!
Getsəm, yenə gələcəm,
Qara yaylıq bağlama!

ÇINLAR (qısaltmalarla)

* * *

Çın dediyin nədir, de, əgər bilsən,
Çından çuxa tikərəm, tozun silsən!

Qoca-cavan, çınlamaq²⁶ deyil ayıb,
Bir neçə cüt deyəcəm, səni sayıb.

Acı cavab versən də, yoxdu davam,
Çünkü çınla yaşayan bir noğayam.

Şeytana çarıq tikdim – bax şamdana,
Çınçılığın bilim mən, çıx meydana!

Çın bilməyən məclisdən erkən qaçar,
Bayquş çaşıb, öz sirrin özü açar.

Qabaq gənclər çınlarla dan atdırıb,
Özlərinə dost-yardan tay artırıb.

Çınlayanda aqlını yığıb çınla,
Sözlərinin mənasın bilib çınla.

Çın deyəndə ağız-dil bir dənədir,
Dinləyəndə qulaqlar min dənədir.

Toy-düyündə çınlamaq çox gərəkdir,
Çının qaynar bulağı tək ürəkdir.

Çın bilməsən, girməyə yer tapmazsan,
Düzün desəm, öpməyə yar tapmazsan!

* * *

Çınla, səsin eşidib, bir qanayım,
Gizlin çıxıb getməyim, torağayım!

Şeytan mindim, cin sürdüm, candan keçdim,
Çuval-çuval çınımdan birin seçdim.

Bizə düşən sağ qalmaz, dilin dişlər,
Çın bilməyən oğlanlar indi neynər?

Çınçı²⁷ oğlan imişsən, çıx görəyim,
Ağıl-huşun bir ölçüb, bir hörəyim.

Köhnə- yeni çınların fərqlini bil,
Hiyləgərlik edirsən, həddini bil.

Atan sənə fəs alıb, borca batıb,
Çınlamasan, neynirsən, növbə tutub.

Acı alma, kal armud aşlamıram,
Altmış çuval çınım var, başlamıram.

Dünya bir nərdivandır altdan üstə,
Gəlib çatan varmıdır təpəsinə?

Ağzı əyri olsa da, bəy danışsın,
Gözdən əlil korlara kim alışsın?

Hava aydın, bulutsuz, ay qarşımda,
Dərd çulğadı içimi gənc yaşımdan!

* * *

Oğlan:

Budur, salaməleyküm, mən də gəldim,
Atın başın yığmadan, yellə gəldim.

Qız:

Əleykümə, xoş gəldin, yel imişsən,
Bağçalarda açılmış gül imişsən.

Oğlan:

Salamını, izn ver, vurum başa,
Mübarəkdi bu əyyam, bu tamaşa!

Qız:

Xoş görmüşük, ağ aşım, kefin necə,
Sənin üçün tapmışam bir əyləncə.

Oğlan:

Gəlib-gedib çoxunu görəmmirəm,
Çınlar dövrü-dövrünün sürəmmirəm!

Qız:

Bəs sən özün nə üçün söz atmırsan,
Məni görsən, ardına qayıtmırsan?

Oğlan:

Hər bir sözün, xanım qız, dəmir toxmaq,
Əslən sənin məqsədin məni yaxmaq!

Qız:

Haralısan sən, oğlan, nədir sözüm,
Nə oldu, birdən-birə soldu üzün?!

* * *

Mən hər şeydən vaz keçdim, işdən-gücdən,
Ayrılıb yaxın dostdan, alagözdən.

Axşam ahla yatıram ay batınca,
Adın cəkib ağlaram dan atınca.

Ağıl getdi başımdan, huş yox məndə,
Tənim qaldı avara, canım səndə.

Məktublarla yatanda hey oxuyub,
Yuxulara gəlırsən gül qoxuyub.

Ay günəşdən nur alar, ulduz aydan,
Ah çəkəndə səni mən alım hardan?

Yemək nədi, su nədi, aşamaram,²⁸
Səndən özgə yar sevsəm, yaşamaram!

Sağ əlində üzüyün, qaşı ayrı,
Xan qızı da sevmərəm səndən qeyri.

Sən gülməsən, mənim də üzüm gülməz,
Oddan-sudan keçərəm, kimsə bilməz.

Sənsiz mənə gün yoxdu, hər yan kölgə,
Ümidliyəm, bəxtimiz gülər, bəlkə.

Çay bulanıq, suyu şor, içəmmərəm,
Mən ölsəm də, səndən vaz keçəmmərəm!

* * *

On barmağın on qızıl, özün dildar,
Səni doğan ananın cənnəti var.

Çiçək kimi qarşımda parıldarsan,
Çəsmə kimi önümdə şırıldarsan.

Qaş da səndə çatmadır, göz də qara,
Sənsiz keçən günlərim gün deyil ha!

Alma yanaq allanıb, çatıb vaxtın,
Bu vaxtacan hardasan, mənim baxtım?!

Batımmı bu deryaya, qalxımmı mən,
Sevincimdən özümü yaxımmı mən?!

Beş yüz-beş yüz qoşaram, min edəram,
Heç kim yetməsə sənə, mən yetərəm.

Susayanda içməyə bal dodaqdan,
Sığal çəkib öpməyə al yanaqdan!

Sənin gözün dolanda mən ağlaram,
Bəxtin üçün köksümü mən dağlaram.

Arzu- kamlı deryaya saldım qayıq,
Düşdü mənim toruma qızıl balıq.

Bəxtəvərlik dərslərini alıb eldən,
Sən də belə qisməti vermə əldən!

NOĞAYILAR

* * *

He-e-ey!
Allah deyib, yallah deyib- ey,
Mindim ata!
Gözlərimi dikib getdim- ey,
Bir busata!
Nə gəzirsən deyənlərə- ey,
“Öküz” – dedim!
Aradığım öküz deyil- ey,
O qız idi!

* * *

He-e-ey!
Səmalarda “qağ- qağ” edən- ey,
Qaz deyilmi?!
Oğlanları zar ağladan- ey,
Qız deyilmi?!
Qızın qoynu- ey qırx gün çillə,²⁹
Yaz deyilmi?!
Arxadakı bir sürümü
Verər olsam- ey, yaxşılarım,
Az deyilmi?!
Heyyy!

* * *

He-e-ey!
İlxıdakı seçmə atım- ey,
Rəngi bozdu!
Qaçmağını bilmirəm - ey,
Yerişi sazdır!
Öz-özümü öyürəm - ey,
Könlüm toxdu!
Mənə vurğun qızların - ey,
Sayı çoxdu!
Yaxşılar, heyyy!

* * *

He-e-ey!
O tərənin dalında- ey,
Bir göy saray!
Göy saraydan qız çıxar- ey,
Zülfün darar!
Salam verdim çevrilib- ey,
Dillənmədi!
Ağlayanda yandırdı- ey,
Onun dərdi!
Yaxşılar, heyyy!

* * *

He-e-ey!
Qarşılayıb, bir gözəl- ey,
Əl uzatdı!
Xoş gəldiniz, deyibən- ey,
Qaş oynatdı!
Əlindəki al dəsmalı- ey,
Yerə düşdü!
Gözəlliyin sormayın- ey,
Huşum uçdu!
Yaxşılar, heyyy!

* * *

He-e-ey!
Yeni doğmuş ay kimi- ey
Qaşları var!
Qulaca sığmaz, qucaqdan artmaz- ey
Saçları var!
Ağ buxağı, qar kimi- ey
Dişləri var!
Minilməmiş day kimi - ey
Yerişi var!
Bənzəri yox, misli yox - ey
Gülüşü var!
Yaxşılar, heyyy!

* * *

He-e-ey!
Oturmuşdum, yalqızca- ey,
Fikir edib!
Yaradan bir Allahıma- ey,
Şükür edib!
Könül coşdu sən gözələ- ey,
Barmaq³⁰ üçün!
Gözəlimin halını- ey,
Sormaq üçün!
Al yanaqdan bir öpüş- ey,
Almaq üçün!
Yaxşılar, heyyy!

* * *

He-e-ey!
O tərənin ardında
İlxı otardım, ilxı - ey,
Çağladım da!
Gözəl qızlar yolunu - ey,
Bağladım da!
Qızlar qulaq asmayanda,
İlxım sözə baxmayanda - ey,
Ağladım da!
Heyyy!

* * *

He-e-ey!
Dan ulduzu görünməz - ey,
Çox uzaqdan!
Qarşıma bir qız çıxdı - ey,
O yaylaqdan!
Mən bu qıza vuruldum - ey,
Canü-dildən!
Tərkimə alıb, yola saldım - ey,
Çin könlüdən!
Bir yadigar yerinə - ey,
Dəsmal verdi!
Heyyy!

* * *

He-e-ey!
Al gəldim- ey, elçilərlə
Almaq üçün!
Al yaylağı başına - ey,
Salmaq üçün!
Al dırnaqlı köhləndə - ey,
Uçub gəldim!
Boy-buxuna xəzləri - ey,
Ölçüb gəldim!
Gəlin kimi bəzəyib - ey,
Toy-düyünü başlamağa
Hazır gəldim, heyyy!

İZAHLAR VƏ LÜĞƏT

Krım-tatar xalqı deportasiyaya məruz qaldıqdan sonra, yəni İkinci Dünya müharibəsinin sonundan etibarən əsasən Özbəkistan Respublikasında, xüsusilə, sıx şəkildə Özbəkistanın Qaşqadərya vilayətində (paytaxtı Qarşı şəhəri) yaşamışdır. Qardaş ölkənin ictimai-iqtisadi həyatında fəal iştirak edən krım-tatarlar, eyni zamanda, öz mədəniyyətini, dilini və folklorunu qoruyub saxlamış və imkan daxilində inkişaf etdirmişdir. Bu prosesdə Daşkənd şəhərində krım-tatar dilində çıxan qəzet, jurnal və çoxsaylı kitabların böyük rolu olmuşdur.

Azərbaycan dilində ilk dəfə nəşr olunan “Krım-tatar xalq şeirindən seçmələr” kitabında verilən tərcümələr əsasən “Manilər və çınlar” (Daşkənd, Qafur Qulam adına Ədəbiyyat və sənət nəşriyyatı, 1975), qismən “Lenin bayrağı” qəzetində, “Sovet ədəbiyyatı” və “Yıldız” jurnallarında keçən əsrin 70-80-ci illərində müntəzəm olaraq çap edilən “Çınlar və manilər”-dən götürülmüş nümunələri əhatə edir. Seçimdə imkan daxilində təkrarlardan qaçmağa və çoxvariantlı örnəklərdən nisbətən mükəmməlinə üstünlük verməyə çalışılmışdır. Orijinaldakı hər hansı qaynağa mənsub nümunələrin tərcümədə eyni ardıcılıqla əks etməməsi məhz yuxarıda vurğulanan seçim prinsiplərindən irəli gəlir.

Kitaba krım-tatar xalq şeirinin nisbətən geniş yayılmış bir neçə lirik janrına (mani, çın, noğayı) mənsub nümunələrdən tərcümələr daxil edilmişdir.

Mani krım-tatar xalq şeirinin ən çox yayılmış və bədii cəhətdən ən zəngin ənənələrinə malik lirik janrı olmaqla bərabər, bir çox cəhətləri ilə Azərbaycan xalq şeirindəki bayatı janrına olduqca yaxındır. Onların oxşar və fərqli xüsusiyyətlərini hərtərəfli araşdırmaq genişçaplı xüsusi tədqiqat tələb edir.

Çın öz ahəngi və vəznə cəhətdən, eləcə də, həcm və qafiyə quruluşuna görə manidən fərqlənməklə yanaşı, icra yerinə və üsuluna görə əsasən toy və şadlıq mərasimləri ilə bağlıdır. Məhz bu səbəbdən fərdi şəkildə söylənən çınlarla bərabər, qızla oğlan arasında deyişmə formasında ifa olunan çınlar da xalq arasında məşhurdur.

Noğayı tarixən daha çox çöl tatarlarının həyat və məişəti ilə bağlı janr olub, bir sıra kitablarda noğay beytləri kimi də təqdim edilir. Çox cəhətdən tam sərbəst və özünəməxsus örnəkləri ilə tanınan bu poetik janr əsasən köçəri həyat tərzini keçirən el-ulusun yaşantılarını və özəlliklərini əks etdirir.

Hər üç janrın xüsusiyyətləri haqqında, onlardan gətirilən misallarla yanaşı, ön sözdə nisbətən ətraflı məlumat verildiyi üçün biz burada tərcümədəki bəzi etnik anlayışların izahını və qəliz sözlərin qısaca lüğətini verməklə kifayətlənirik:

1. Qatmər – burada “qat-qat” mənasında
2. Papişımın məstinə - şap-şapımın üzünə
3. Qandı – burada “doydu” mənasında
4. Siləcək – hamam dəsmalı
5. Saçma – qırma
6. Üskül – çiçəklik; gül toxumu
7. Basma – çit parça
8. Sündüz – qadın adı
9. Qana-qana – doya-doya, doyunca
10. Aşladım – buğa verdim, pörtletdim
11. Aldır – qırmızıdır
12. Yaş – burada “gənc” mənasında
13. Qarılqaç – qaranquş
14. Dalfəs – baş geyimi, qədim türklərin başa geydikləri hündür fəs
15. Sevdalıq – burada “həsrət” mənasında

16. Yaz – burada “səmt”, “tərəf” mənasında
17. Bəyazdan – ağdan
18. Kəstanə – şabalıd
19. Şaka – zarafat, burada “oynamaq” mənasında
20. Kürək-kürək – lopa-lopa
21. Sevdalıq – burada “məhəbbət” mənasında
22. Çokraq – bulaq, çeşmə
23. Qarşı – burada şəhər adı, Özbəkistan Respublikası
- Qaşqadərya vilayətinin paytaxtı
24. Amu – Amudəryanın qısalmış şəkili
25. Marama – qadınların başına örtüyü, qıraqları haşiyəli-naxışlı yüngül baş örtüyü. Krım-tatarlarda qaynananın gəlini görməyə gedərkən örtüyü maramaya da, yeri gəlmişkən, “torpaq basdı maraması” deyirlər.
26. Çınlamaq – çın söyləmək, çın oxumaq
27. Çınçı – çın söyləyən, çın ustası
28. Aşamaram – yemərəm
29. Çillə – burada toydan sonrakı qırx günlük gərdək çilləsi nəzərdə tutulur
30. Barmaq – varmaq, getmək.

BAŞLIQLAR

İnstitutdan.....	3
Krım torpağının inciləri (Yaşar Qasimbəyli).....	6
Manilər	14
Çınlar.....	166
Noğayılar.....	171
İzahlar və lüğət.....	176

Türk xalqları folkloru,
I kitab
Kırım-tatar xalq şeirindən seçmələr,
Bakı, “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 2013.

Nəşriyyat direktoru:
Prof. Nadir Məmmədli

Kompyuterdə yığdı:
Səadət Əliyeva

Korrektor:
Vüsal Abiyev

Kompyuter tərtibçisi və
texniki redaktoru:
Aygün Balayeva

Kağız formatıI: 70/100 1/16
Mətbəə kağızı: №1
Həcmi: 180 səh.
Tirajı: 300

Kitab Azərbaycan MEA Folklor İnstitutunun
Kompyuter Mərkəzində yığılmış, “Elm və təhsil” NPM-də
offset üsulu ilə hazır diapozitivlərdən nəşr olunmuşdur.